

ВЕЛИКИЙ НАУКОВО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАКЛАД

(ГАЛЕРЕЯ КАРТИН ШЕВЧЕНКА)

„Для пролетаріату, що будує новий соціалістичний світ, для мільйонних мас колгоспників творчість великого революційного поета Шевченка, поруч літературної спадщини великих революціонерів-демократів Чернишевського й Добролюбова,— входить у той успадкований від революційного минулого фонд, який повинен бути критично використаний при побудуванні нової соціалістичної культури“. (З тез культпропу ЦК КП(б)У до 120-річчя з дня народження Шевченка).

Зміцнений провід ЦК КП(б)У розгромив націоналістичний ухил, очолюваний Скрипником, що змикався з контрреволюційними націоналістичними елементами, поновив провід НКО перевіреними більшовицькими кадрами і очистив науково-дослідний інститут Шевченка від контрреволюційних, націоналістичних елементів. Партія створила всі умови для побудови національної за формою, соціалістичної за змістом української культури і разом з тим створила умови для глибокого вивчення і використання того успадкованого від революційного минулого фонду, до якого належить літературна та художня творчість революційного поета, демократа Шевченка.

Контрреволюційні націоналістичні елементи, що були заціли на фронті шевченкознавства, прикриваючись своєю „вченістю“, а іноді і партійним квитком, гальмували вивчення малярської творчості Шевченка, не висвітлюючи її глибоко-революційного змісту серед широких трудящих мас, мотивуючи „недоступністю“ її для опанування пролетаріатом і колгоспними масами.

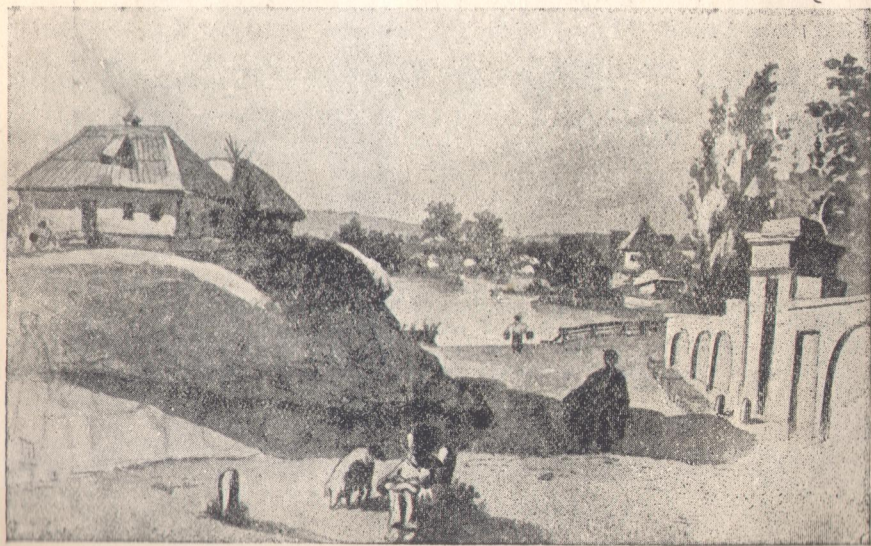
Націоналістичне керівництво колишнього інституту Шевченка за весь час своєї „творчої роботи“ спромоглося зібрати всього біля 100 малярських робіт Шевченка, не провадячи будь-скільки серйозної наукової роботи навколо його малярських творів. І це не випадково. Той стан, коли творчість Шевченка була розпорошена по всіх кутках Радянського Союзу, давала змогу різним „дослідникам“ - шевченко-

[illegible]

До статті Гната Сінька «викорінити націоналістичне спотворення рукописної спадщини Т. Г. Шевченка».

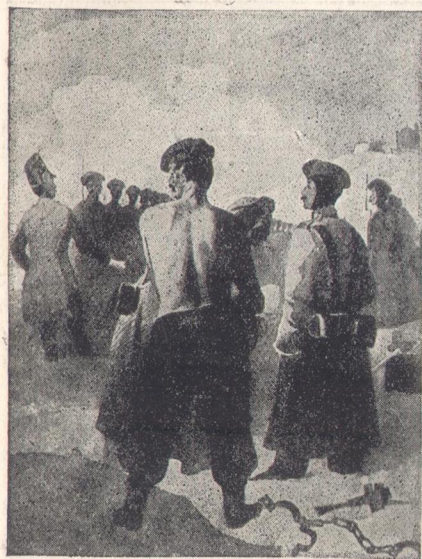
„Катерина“ (олія — 1842 року).

Село Решетилівка (сепія)

Киргизка „Катя“
(серія — 1847 — 57 рр.)

„Кара шпіуртєнами“

З серії „Блудний син“
(серія — 1857 р.)

„У в'язниці“

„Казка”
(Солдат і смерть)
Офорт — 1844 р.

Галерея картин Т. Г. Шевченка в Харкові. Петербурзький зал.
Тут експоновано малюнки Шевченкові твори періоду після заслання 1857—61 рр.

знавцям перекручувати її, фальсифікувати його дійсно революційну малярську творчість у своїх націоналістичних фашистських цілях.

Цілком поновлений склад інституту вже на 1/III 1934 року зібрав 597 його робіт, а на 1/IX 1934 р.— 807, тобто зібрано майже всю малярську творчість поета. Розпочато ґрунтовне вивчення її на марксо-ленінській основі.

Всупереч теоріям та теорійкам націоналістичних фальсифікаторів Шевченка, за ініціативою нового проводу НКО 1934 року було організовано і відкрито для широкого користування трудящими масами галерею картин Шевченка.

Самий факт організації її є величезний вклад в національно-культурне будівництво Радянської України, невід'ємної частини цілого СРСР, що будує нове соціалістичне суспільство.

Галерея картин має тепер 12 добре обладнаних зал, де виставлено до 250 кращих малярських робіт Шевченка, а також виставлено проекти пам'ятників Шевченкові в Харкові та на могилі. Функціонують зал-музей та два зали, спеціально присвячені вшануванню пам'яті Шевченка.

Малярська творчість Шевченка в залах галереї розміщена так, що вона показує й розкриває постать Шевченка, починаючи з доакадемічного періоду його роботи, кінчаючи поворотом з заслання (1857 р.) і смертю Шевченка (1861 р.).

Геніальний поет-революціонер демократ Шевченко в своїх малярських творах виявляє всю свою ненависть до самодержавства, показує в реалістичних фарбах життя покріпаченого селянства. Він показує себе не тільки як борець за розкріпачення української бідноти, а й як художник, що прийшов до розуміння того, що самодержавство однаковою мірою тисне на трудящі верстви усіх національностей, які населяли кол. російську імперію, що велику „тюрму народів“.

Малярська творчість розкриває перед нами Шевченка не тільки як талановитого художника, слова, а й як талановитого майстра пензля, що своєю творчістю стає поряд кращих художників свого часу.

Такі картини, як „Катерина“, „Судна рада“, „Казка“, „Солдат і смерть“, „Селянська родина“,—це клаптики безправного життя селянства під кріпосницьким гнітом, це реалістичний показ тодішнього покріпаченого села з позицій демократа.

Особливий інтерес становить творчість Шевченка-художника в період заслання. Не зважаючи на заборону „писати та малювати“, Шевченко в своїх киргизьких мотивах пише реалістичні картини, пройняті теплою симпатією художника до пригнобленої самодержавством народності, що висвітлюють побут киргизів.

Такі твори Шевченка, як „Киргизькі діти-жебраки“, „Киргизька родина“, „Байгуші“, стоять поза всякими аналогіями до мистецтва поміщицько-дворянської верхівки і навіть до

того мистецтва, в якому на ті часи помічалися демократичні елементи (Венеціанов, Соколов, Федоров).

Перебуваючи в засланні, Шевченко створює серію робіт „Блудний син“, в першій половині якої він подає сатиру на моральний розклад серединних верств тодішнього суспільства, а в другій розкриває ті причини, які породили й привели їх до розкладу. Він в реалістичному дусі розкриває гніт самодержавства, який в однаковій силі відбивався на представниках всіх національностей колишньої Росії. Такі роботи з серії „Блудний син“, як „Кара колодкою“, „Кара шпіцрутенами“, „У в'язниці“ і „На етапі“, є кращі зразки роботи Шевченка художника-революціонера.

Зусиллями співробітників галереї картин вкупі з мистецтвознавчим сектором інституту Шевченка розгорнуто велику науково-дослідну роботу навколо вивчення Шевченкової малярської спадщини.

Вже проведено паспортизацію всіх картин, експонованих в галереї. Знайдено ряд досі невідомих малюнків Шевченка. Розробляється зовсім нове питання, що стосується його політичних карикатур. Ці політичні карикатури Шевченка наповнені гострою ненавистю до царизму, панства та їх співців. Вже розпочата велика робота над копіюванням олійних творів. Проведено фотокопіювання майже всіх експонованих творів у галереї. Поряд з цим провадиться даліше збирання малярської творчості Шевченка, картини якого виявлені в м. Горькому, Уральську, Одесі, Москві, Києві, Ленінграді, Саратові та інших місцях Радянського Союзу. Вся ця робота буде вивершена виданням сьомого тому академічного видання Шевченка, до якого увійде вся малярська творчість поета.

Рік роботи картинної галереї Шевченка—це не тільки рік напруженої праці над збиранням, устаткуванням науково-дослідної роботи, це ще в більшому обсязі рік розгорнутої масової пропаганди Шевченкової малярської спадщини, що має виключне значення для широких трудящих мас, які, критично опановуючи спадщину, використовують її для будівництва нової соціалістичної культури.

Музей та галерея картин Шевченка стала для учбових закладів наочним підручником, що допомагає вивчати історію української літератури та мистецтво доби Шевченка. Досить навести декілька прикладів з вражінь глядачів, щоб цілкомовито впевнитись у тому, що націоналістичні фальсифікатори помилились у своїй „теорії неприступності“... Так студент Харківського інституту сільськогосподарського машинобудівництва занотував у книзі вражінь: „Я знав Тараса як великого поета-бунтаря, селянського демократа, співця покріпаченого селянства, його зненависть до дворянсько-поміщицького гніту. Тепер я дізнався, що Тарас Григорович Шевченко був видатним художником. Творчість Шевченка, яку я по-

бачив, дала мені можливість уяснити геніальну постать Шевченка, з картин якого зрозуміло причини наклепницьких концепцій українських націонал-шовіністів на Т. Г. Шевченка, що намагалися повернути його творчість у своє ганебне русло“.

Робітник заводу записав, що він „тільки тепер узнав, що Шевченко не тільки великий поет, але й виключний художник, який однаково гострим пером і пензлем боровся проти деспотизму“.

Робітники-татари пишуть, що „галерея картин—це гостра сокира на голову контрреволюційного націоналізму та націоналістичного ухилу, керованого Скрипником“.

А група робітників ХЕМЗ'у висловились так: „Ми маємо змогу широко взнати Шевченка не тільки як великого майстра художника слова, але й як великого майстра пензля, в картинах якого глибоко революційний зміст поєднаний з великою художньою технікою. Зрозуміло, що Шевченко як художник стоїть не на останньому місці світової живописі“.

Червоноармієць т. Березівський у книзі вражінь занотував: „Відвідання музею і галереї дало мені багато нового й цікавого матеріалу для розуміння Шевченка як письменника і художника, як революціонера-демократа. Бачив я кинокартину „Т. Г. Шевченко“. З дитинства я знайомий з творами поета, але оригінали картин, власноручно написаних Шевченком, дають багато нового, чого не знайти ані в „Кобзарі“, ані в кінокартині“.

Робітники ВАРЗ'у занотували: „Дуже захоплені реалістичними правдивими малюнками, сильним яскравим показом життя доби Шевченка“.

Екскурсія колгоспників у своїх відгуках пише, що „галерея на нас гарно вплинула. Багато спогадів відновилося в нашій пам'яті про часи та життя Т. Г. Шевченка. Все, що ми бачили, передамо своїм колгоспникам і колгоспницям“.

Група школярів 10 ФЗД пишуть, що „картинна галерея Шевченка чудово показує соціальне життя, побут і добу, коли жив Шевченко, вона відображає Шевченка як художника-реаліста, що показав справжнє лице миколаївської кріпацької Росії“.

Ці уривки з вражінь, які виносять глядачі з музею та картинної галереї, яскраво говорять про те, що трудящі нашої країни, керуючись настановами партії, критично використовують спадщину Шевченка, беручи від неї все краще.

Коли переглянути альбоми відвідувачів, то ми побачимо, що цілий ряд відвідувачів заявляє, що „ми знали Шевченка як поета, але не уявляли собі, що Шевченко талановитий художник“.

І це не дивно. Причина цього криється в тому, що націоналістичні дослідники Шевченка, висвітлюючи його маляр-

ську творчість, вихолощували її революційний зміст, всіляко знецінюючи геніальність Шевченка як художника, і, таким чином, фальсифікували його.

За період від організації галереї її відвідало близько 40 тис. чоловіка, з яких до 25 тис. організованих глядачів. Це говорить за ту жаждою до знань, що з кожним днем зростає у трудящих нашої країни, які живо цікавляться творчістю Шевченка революціонера-демократа. Картинну галерею відвідало до 500 чоловіка чужоземців. Вони також занотували свої враження в альбомі відвідувачів.

Так, Вільям Буліт пише: „Сердечно дякую за можливість відвідати ваш музей. Я так зацікавився малюнками Шевченка, що дуже шкодую, що не можу ще читати його поем. В недалекому майбутньому сподіваюся повернутися до Харкова і тоді постараюся прочитати його в оригіналі“.

С. Д жев ов (Філадельфія, Америка) пише, що „ця галерея достойна данина великій людині. Особливо приємно бачити, скільки уваги приділяє їй народ“.

Єлізавета Ков занотувала: „Робота цього селянського поета-художника показує талант, який вистиг серед мас селянства. Хай же свобода, яку принесла революція, продовжує і розвиває його“.

Горнштейн (Йоганенсбург, Африка): „Я відвідав цей музей мистецтва і вирішив, що уряд, який міг ув'язнити такого генія в тюрму, мусив був загинути ще 200 років тому“.

Ці невеличкі нотатки являють собою штрихи того, яке велике значення має Шевченкова малярська спадщина, як вияв творчості пригноблених мас, якої не можуть не цінувати навіть представники буржуазної культури.

Співробітники галереї картин вкупі з окремими науковими працівниками інституту Шевченка провадять велику роботу з популяризації Шевченкової спадщини на підприємствах, вишах, установах Харкова. І завдяки міцному зв'язку з заводами, інститутами, школами, галерея має велику кількість організованого глядача. Були проведені творчі зустрічі з робітниками ХЕМЗ'у, „Серпа і молота“, депутатами до міської та районних рад, з хатніми господарками. В наслідок цього маємо більшість організованих екскурсій з цих підприємств. Щодо цієї форми масової роботи, робітники ХЕМЗ'у тт. Петренко та Радченко в своїй газеті „Генератор“ писали, що „такі зустрічі дають не тільки добрий відпочинок, а й велику культурну наснагу“.

Співробітниками галереї картин на протязі 1934-35 року було організовано 25 пересувних виставок малярської творчості на ХТЗ, ХПЗ, „Серп і Молот“, ХТГЗ, ХЕМЗ, „Світло Шахтаря“, завод ім. Шевченка, фабрику ім. Тінякова, в комуну ім. Дзержинського і ін.

До шевченківських днів 1935 року та відкриття пам'ят-

ника була проведена велика робота. На заводах, по інститутах прочитано 42 доповіді, організовано спільні вечори з ХЕМЗ'ом, ХПЗ та театром „Березіль“, де вперше був інсценізований „Сон“ за консультацією інституту Шевченка.

Такий же вечір відбувся на ХТЗ з Театром Революції. Тут було інсценізовано будівництво пам'ятника Шевченка в Харкові за консультацією інституту. Також проведено вечір з письменниками Харкова.

Заводські багатотиражки широко висвітлювали роботу інституту та галереї.

Велику виставку, що доповнила галерею двома залами, присвячену „Вшануванню пам'яті Шевченка“, було відкрито до шевченківських днів.

Виставка має три відділи, що розповідають глядачеві про боротьбу за Шевченка серед різних кіл миколаївської Росії. Вона висвітлює політику поміщицько-клерикальних прошарків, дає уявлення про боротьбу робітничого класу за вшанування пам'яті Шевченка за царату і, нарешті, показує, яку велику роботу провадить радянська влада, вшановуючи пам'ять Шевченка. Вона викриває націоналістичну демагогію навколо будівництва пам'ятника Шевченкові.

Окремо подано будівництво пам'ятника Шевченкові в Харкові; цей пам'ятник збудовано за ініціативою П. П. Постишева, за проектом заслужених діячів мистецтва професора Манізера та архітектора професора Лангбарда.

На сьогодні завдання галереї картин Т. Г. Шевченка полягає в тому, щоб якнайглибше висвітлити й найширше популяризувати Шевченкову спадщину, інтерес до якої все більше й більше зростає серед пролетаріату та колгоспних мас нашої країни.

ПРО МАЛЕНЬКУ КНИЖКУ З ВЕЛИКИМИ ЗАВДАННЯМИ

Передо мною дуже багато різних книжок для дітей. Але я обмежую діапазон своєї статті, взявши переважно книжки, випущені Дитвидавом за 1934 рік (лише деколи звертаючись до видань „Молодого більшовика“ за 1933 рік). Виходячи з задуму своєї статті, обминаю всі видані „переробки“ та переклади.

Далі треба відзначити, що в цій статті спиняюсь майже виключно на книжках, читачами яких є школярі II, III та IV класів, тобто діти віком від 9 до 12 років. Лише згадана в статті книжка Трублаїні „На північ ідуть пароплави“ по суті призначена для читача віком від 13 до 15 років.

В процесі роботи над статтею мені дуже допомогла Одеська центральна бібліотека. Її працівники подавали мені безперечно цінну консультацію. Бібліотека також влаштувала три конференції маленьких читачів, присвятивши ці конференції обговоренню книжок, над якими я працював.

Зустрічі з читачами давали мені можливість перевіряти деякі свої оцінки і висновки. Окремі запротокольовані виступи дітей я навіть використав у роботі.

Коли Валя приходить до бібліотеки і йому пропонують на вибір кілька книжок, він на всі запитання і пропозиції уважної бібліотекарки майже завжди повторює одну фразу: „Я хочу найцікавішої книжки“.

І хіба це один Валя ставить таку вимогу? І хіба це не законна вимога наших дітей?.. Так, книжка повинна бути цікавою.

Але що таке цікава книжка? Що саме робить книжку цікавою?

На це я й спробую відповісти цією статтею.

А перед тим поговоримо про нецікаву книжку.

Горе-теоретики, горе-педагоги, халтурники і шкідники на фронті дитячої літератури у свій час (і це було не так давно) позбавили цікаву книжку не тільки прав вирішального, але й дорадчого голосу.

Натомість в дитячу бібліотеку, з гордо піднесеною головою, входили Аркадії Парові, про яких так дотепно розпо-

віли нам Ільф та Петров. Ці Аркадії створювали „класичні“ поеми з „незабутніми“ рядками:

Гей, ребята, все в поля
Для охоти на
Коня!
Лейся песня, взвейся голос,
Рвите ценный конский волос!

Хіба турбувало шановних громадян Парових і до них подібних, що це не художньо, не цікаво, що це — халтура!

Вони завжди могли зробити глибокодумний вигляд і менторським тоном доводити вам, що художність в дитячій книжці — це річ... ну, в кращому разі, третьорядна, а важливим є те, що, приміром, в цій прекрасній поемі „достаточного ясно выпячены вопросы сбора ненужного коню волоса для использования его в матрацной промышленности“.

Ці активні прихильники матрацної промисловості розгортали і створювали цілі „теорії“, при чому завжди „нові“, завжди „ліві“, але водночас завжди шкідливі, завжди безглузді.

Народний комісар освіти тов. Затонський у своїй доповіді на Всеукраїнській партнаradі, зробивши блискучий аналіз нашої дитячої літератури, остаточно зірвав маски з цих „теоретиків“. Пред нами з'явилась галерея потворних облич шкідників, контрреволюціонерів.

Це ж вони — Грицаї, Озерські та інші — найрізноманітнішими методами протаскували в дитячу літературу націоналістичний мотлох (наприклад, хоч би суто націоналістичні „коментарії“ в „Малому Кобзарі“ для дітей, де упорядник з захопленням співав дифірамби на адресу гетьманів тощо).

Далі перед нами розкриваються сумні сторінки шкідницької роботи так званої „Харківської педагогічної школи“ на чолі з Соколянським, Поповим та іншими.

Це ж вони всіма засобами вихолущували дитячу літературу, псували її. Це ж тут розквітають „теорійки“ про шкідливість казки. Приховуючись за „лівою“ фразою, шкідники відбирали від дітей цей потрібний і цінний жанр. З приводу цього В. П. Затонський дуже чітко і ясно сказав:

„Ми, звичайно, відкидаємо всіляку містику, чортівщину, ангелів, русалок. Але казкова форма, фантазія не лише можлива для нас, а й потрібна. Ми знаємо, що у дітей бажання випереджає можливості, і це цілком зрозуміло, інакше і бути не може“.

Відняли по суті від дітей ці „теоретички“ і класичну літературу. Вони знов таки робили це під фльором „ультралівих“ тверджень: мовляв, для дітей можна видавати класиків лише „революційних“ та „суголосних нашій добі“, а через те, що таких класиків „не знаходили“, то й обмежилися, приміром,

у 1933 році виданням на Україні лише одного класичного твору — „Дев'яносто третій рік“ Віктора Гюго.

Під прапором нібито боротьби з буржуазною ідеологією в педагогіці ця ж таки Харківська педагогічна „школка“ розгортала шкідливі „теорії“ про „відмирання“ школи, про те, що дитина може все сприймати так само, як дорослий, а звідси і приходили до висновків, що спеціальної літератури для дітей, так би мовити, за віковими ознаками не потрібно. Ці абсурди, в свою чергу, сполучалися з твердженнями про те, що „гра — це пережиток дикунства“ і „через гру логарифмів не вивчиш“. Отже, „геть гру з дитячого побуту!“ Так шкідники намагалися псувати наших дітей, намагалися відібрати від них їхню молодість.

Звичайно, все це не могло не відбитися на дитячій літературі, не могло не відбитися на роботі письменників, які писали для дітей. З літератури настирливо і уперто витруювалася всяка художність, а натомість з'являлося вульгаризаторство, спрощена лозунговість.

Ось, приміром, зразок „поезії“ із книжки Гримайла „Нагора“, яку цитував т. Затонський:

Щоб Донбас вперед
Неухильно йшов,
Шахтарі опановують
Метод Карташова.

Звичайно, було б неправильно одним „розчерком пера“ викреслити все, що було зроблено для дітей на попередньому етапі. Серед паперового мотлоху були і не погані твори: це насамперед серія книжок про північ М. Трублаїні, окремі твори Забіли, Донченка, Владка, книжки Копиленка та інші. Забувати про них не слід.

Але не зважаючи на все це, загальний стан літератури для дітей був рішуче незадовільний. В своїй постанові про видання дитячої літератури ЦК ВКП(б), переконливо розкривши хиби і неполадки в дитячій літературі, дав вичерпну характеристику тодішньому її стану. А саме:

„Ігнорування специфічних запитів дітей, трафаретність, схематичність і часто халтура і неумтво в літературному викладі та художньому оформленні дитячої книжки“.

І ось вдумливе, чуле ставлення і керівництво партії, історична всеукраїнська партнарада в справах дитячої літератури, утворення Дитвидаву, — все це, нарешті, зумовило глибокий перелам, що стався в літературі для дітей.

1934 рік — це рік значних і незаперечних досягнень у боротьбі за ідейно і художньо повноцінну літературу для дітей, в боротьбі за цікаву книжку.

Передусім виросла і зміцніла фаланга письменників, що пишуть для дітей. Крім тт. Трублаїні, Копиленка, Донченка,

Забіли, Іваненка, Владка, надзвичайно серйозно взялися за роботу в дитячій літературі П. Панч, Ю. Шовкопляс, Арк. Любченко, Л. Квітко, Павло Тичина та інші.

Розпочалась активна боротьба за радісну, цікаву і змістовну книжку. А створити таку книжку не так вже і легко.

Тов. Затонський у своєму виступі на I всеукраїнському з'їзді радянських письменників показав, якої вдумливої, сумлінної і складної роботи вимагає дитяча книжка:

„Писати для дітей,— говорить Володимир Петрович,— це дуже серйозна справа. Це вимагає надзвичайно тонкої обробки.

Для дітей не напишеш три томи без закінчення. Треба писати стисло, ясно, щоб читач одразу зрозумів, у чому справа, щоб був сюжет, щоб була певна інтрига і щоб був початок, чи то зав'язка, і кінець, зрозуміло, щоб мова була без усяких викрутасів, а людська, проста мова“.

Отже, тут стисло і просто визначено те, що робить книжку для дітей читабельною, цікавою.

Цікава книжка для дітей — це книжка, в якій цікаво і чітко окреслена тема, цікаво розгорнутий сюжет, цікаво поданий характер, легкий виклад, художня і зрозуміла мова.

І ці надзвичайно важливі моменти ми не повинні забувати в оцінці нашої літературної практики, в боротьбі за радісну і світлу книжку для наших дітей.

I

Тематичний діапазон нашої літератури для дітей молодшого віку довгий час аж ніяк не задовольняв маленького споживача.

На різних читацьких, літературних конференціях, „зустрічах“, бібліотечних нарадах діти буквально приголомшували доповідачів і бібліотекарів каскадом запитань-вимог:

— Чому немає книжок про далекі країни?

— Чому письменники не пишуть в художній формі про історію?

— Я хочу читати про дітей капіталістичних країн, а таких книжок чомусь нема.

— Чого це наші письменники не пишуть про радянську школу і школярів?

— Я хочу читати книжки про громадянську війну.

— А я хочу читати про Дніпрельстан, польот у стратосферу, Донбас тощо,— безліч вимог і запитань.

— Ах, який маленький „ненажера“! — скажете ви.

Але ні, цей маленький ненажера має рацію. Його культурна ненаситність цілком законна, цілком підставна.

Він росте, розвивається, він не тільки може, але й повинен знати про далекі країни, про громадянську війну, про Дніпрелестан тощо. Це у дитини період найактивнішого всмоктування найрізноманітніших знань.

І художня книжка повинна дати максимум цих знань.

На жаль, наша література для дітей, і зокрема для молодшого віку, позначалася надзвичайною тематичною одноманітністю.

Часто посилювалася ця тематична одноманітність і самим, так би мовити, „підходом“ окремих письменників до теми. Приміром, один письменник писав твір „Про соціалістичне змагання на Тракторобуді“, а другий — „Про перше травня в капіталістичних країнах“, але ці „різні“ теми в „подачі“ письменників по суті нічим не відрізнялися одна від одної, бо і в першій і в другій були тільки загальники і тільки зрифмовані газетні лозунги.

Отже, темам дуже часто бракувало чіткої окресленості, конкретності, специфічності, а цей „підхід“, звичайно, не міг прислужитися до збільшення і урізноманітнення тематики нашої літератури.

Однак за останній час ми все частіш і частіш бачимо посмішку задоволення у нашого Валі, коли він читає: йому подобається тематика нових книжок — книжки стали різноманітнішими. І справді, книжки, що вийшли в другій половині 1933 року, і особливо випущені Дитвидавком за 1934 рік, значно збагатили тематику літератури для дітей.

На особливо настирливу вимогу наших хлопчаків дати книжку про громадянську війну письменники відповіли рядом творів: „Малий партизан“ Панча, „Кулемет“ Донченка, „Смілива розвідка“ Арк. Любченко — це і є оповідання про громадянську війну, про червоних партизанів, про участь дітей в героїчній боротьбі.

Далі перед нами серія цікавих книжок Трублаїні: „Морем плив тюлень“, „Малий посланець“, „Волохан“ та інші про далекі північні країни, про людей цих країн, про промисли. Ця тематика теж дуже цікавить дітей.

Цікаві теми з дитячого побуту опрацював П. Панч в оповіданні „Нові чобітки“ про, так званого „буферника“, хлопця, що чіпляється на трамваї. Далі, тематичне актуальне оповідання Н. Забіли — „Оповідання про прогульника“. Є твори з життя тварин і птахів — наприклад, цікаве оповідання Юрія Шовкопляса „Лист“ про журавля тощо.

Словом, тематичні обрії нашої літератури для дітей стали безперечно ширшими, і все ж... І все ж цього ще надто мало, щоб задовольнити попит маленького читача.

А зараз все ж таки впадають в око значні прогалини, „мілкі місця“. Тематика повинна бути значно многограннішою і різноманітнішою.

Аджеж настійне і цілком слухне бажання наших дітей—мати книжки з історичною тематикою—залишається покищо по суті тільки бажанням. У нас є книжки про громадянську війну, але про попередні епохи зовсім немає.

Надзвичайно мало приділили уваги письменники інтернаціональній тематиці. Діти ж настійно вимагають книжок, які б знайомили їх з життям в капіталістичних країнах.

Нарешті, особливо кричуща прогалина—це брак книжок про радянську школу—і це вимагає від наших письменників глибокого й наполегливого вивчення її.

Певна односторонність позначилась і на літературі мандрів, літературі про далекі країни. Аджеж М. Трублаїні опрацьовує по суті тільки тематику півночі, і книжок про південні країни у нас бракує. Отже, цілком зрозумілим стає виступ одного маленького читача одеської центральної бібліотеки: „Треба, щоб Трублаїні поїхав погрітись,—говорить він і потім доповнює:—і написав нам про тропіки, про жаркі країни так добре і красиво, як він пише про північ“.

Чи Трублаїні це зробить, чи хтось інший—про це говорити не доводиться, але, безперечно, зробити це конче потрібно.

Особливо прикре явище на фронті української радянської літератури для дітей—це повна відсутність книжок про соціалістичне будівництво, новобудови, про колгоспне будівництво.

Тематики індустріальної і колгоспної у нас по суті немає. Приміром, бажання наших дітей дістати книжку про Біломорський канал ще й досі не здійснено. Та хіба тільки про Біломорський канал?! Адже радянські українські письменники ще й досі не спромоглися відобразити у високомистецьких творах для дітей і тих колосальних новобудов, якими вкривається Радянська Україна. Ось чому можна цілком погодитися з товаришкою В. Смірною, яка в своїй статті „Детская литература на Украине“ („Литературная газета“, № 84 за 1934 р.), між іншим, зазначає:

„...В тематике мы вправе именно от украинских писателей ждать „Украины“. Советским ребятам о Днепрострое, Донбассе, о Харьковском тракторном заводе, о сахарном производстве, о колхозном строительстве, о гражданской войне на Украине могут рассказать именно украинские писатели. К сожалению, этого еще нет“.

Про громадянську війну на Україні, як ми вже зазначали, за останній рік з'явилося кілька непоганих, цікавих книжок, а от справді художніх творів про Дніпрельстан, про Донбас, про колгоспи українські радянські письменники дітям ще не дали. Прогалина кричуща!..

Вже на початку цього розділу ми говорили про потріб-

ність певного „підходу“ до теми, про потребу чіткої окресленості, так би мовити, меж теми. Бож тільки рельєфно визначена, окреслена тема може бути цікавою. Що це значить? А ось що. Досить часто у нас думають, що тема — це „просто матеріал“ або „матеріал взагалі“.

Але, звичайно, тема не „просто“ й не „взагалі“ матеріал. Тема — це, так би мовити, тільки той матеріал, що пройшов крізь сепаратор ідейно-художнього задуму письменника. Дуже прикро, коли у письменника замість теми просто купа матеріалів. Це значить, що він не чітко уявляє обсяг і межі своєї теми, це значить, що йому не зовсім ясний і сам творчий задум.

За останній час у роботі наших письменників ми бачимо дуже цінне прагнення дати рельєфно-визначену тему з чітким, суворим фільтруванням матеріалу. Про це свідчать твори Шовкопляса — „Лист“, „Пригоди песика Джемки“, останні твори Н. Забіли — „По сонце“, казка „Про маленьку малпу“ Арк. Любченко — „Смілива розвідка“, П. Панча — „Нові чобітки“, „Малий партизан“, М. Трублаїні — „Малий посланець“ та інші. Однак у того ж таки Трублаїні є „зразки“ і дуже невдалого „підходу“ до теми.

Приміром, книжка „На північ ідуть пароплави“. Годі говорити про якусь рельєфно визначену тему в цьому творі. Перед нами безліч матеріалів, але різко впадає у вічі, що письменник зовсім не погурбувався про відбір матеріалів. Складається вражіння, що ми читаємо просто „робочі нотатки“ автора, які він зробив під час перебування в Арктиці, занотовуючи без винятку всі бачені факти, всі дрібниці й великі події, не замислюючись над тим, чи придадуться, чи не придадуться вони йому в процесі роботи над майбутнім твором.

Але ці матеріали не об'єднані колом якогось єдиного тематичного й ідейного задуму, а звідси розпливчатість, звідси тематична невизначеність, звідси загроза перед твором стати нецікавим.

Заговоривши тут про „підхід“ до теми, ми безпосередньо підійшли до цілого ряду питань, пов'язаних з подальшим розгортанням теми.

Насамперед — це персонаж, сюжет, композиція тощо.

II

Звичайно, глибоко помилкова і безпідставна думка про те, що в оповіданні для дітей потрібна тільки, так би мовити, „сама гола дія“ — і тоді оповідання буде цікавим і „дійде“ до дитини.

Такий погляд безперечно в першу чергу зумовлює і своєрідно спрощений підхід до персонажа — „героя“ в дитячій

літературі. Герой, таким чином, виступає виключно як „виконавець“ тих дій, що автор їх хоче розгорнути в творі.

Отже, перед нами рельєфно вирізьблюється, на мій погляд, надзвичайно важливе питання, а саме: чи персонаж в творі для дітей—це тільки герой „виконавець дії“, що потрапляє в різні складні цікаві і смішні положення, ситуації, чи це—характер, тип, який не тільки бігає, стрибає і провалюється, але і думає, переживає, відчуває, який має більш-менш окреслений характер і вдачу?

Одною з характерніших рис нашого маленького читача є стремління бачити себе в образі героя читаної книжки. Дитина часто повнотою втілюється в цей образ героя і навіть по закінченні книжки продовжує жити життям цікавого персонажу, наслідуючи його, своєю творчою фантазією розгортаючи далі сюжетну лінію прочитаного оповідання.

Який же персонаж може бути настільки цікавим, щоб такою мірою захопити дитину? Які риси повинні бути притаманні йому?

Мені здається, що зацікавити дитину може тільки той персонаж, який має певне окреслений характер, який уміє думати і почувати. Саме такий герой, з погляду дитини, гідний того, щоб його наслідувати.

Чому? Чому це так? А тому, що сам маленький читач уміє переживати, і не тільки вміє, але і любить думати.

Ось уявлю собі, що хтось образив нашого маленького читача—образила доросла людина. Мати, приміром, не пустила Валю на прогулянку з товаришами до водної станції. Скільки гніву, обурення заклекотить у Валі! Скільки думок постане в малій голові хлопчика! Він обов'язково подумає, що слід поскаржитись на свою „несвідому“ матір учительці, цілком припустимо, що він в обуренні буде вигадувати примітивні плани помсти за образу і т. д. Валя буде думати і переживати.

Може статися і так: Валю за хорошу поведінку преміюють „револьвером“. Яка радість! Валя тепер уявлятиме себе командиром полку. Валя смакуватиме думку про те, як він завтра „утре носа“ Володі, щоб той „не задавався“ своїм дерев'яним пугачем, бо у Валі залізний, „майже справжній“. Словом, Валя знову буде думати і переживати.

Ось чому, і це цілком зрозуміло, Валю, коли він читатиме книжку, буде цікавити саме той персонаж, який уміє радіти, ображатися, думати і переживати, саме в такому „герої“ маленький читач знайде спільні і співзвучні собі риси. І, закінчивши читання, Валя ще довго згадуватиме „героя“ оповідання у зв'язку з своїм життям і, можливо, наслідуватиме його.

Отже, в творі для дітей герой повинен бути не тільки „виконавцем“ дій, але й характером, типом.

Глибоке усвідомлення цього ми бачимо в творах цілого ряду наших письменників. Це ставить їхню сьогоднішню продукцію значно вище за продукцію попередніх років, коли дійсно дуже часто герої виступали „сухими людьми“, схемами без думок і почуттів. Це одно з перших і значніших досягнень нашої літератури для дітей.

Маленькі герої творів Петра Панча — „Вовчий хвіст“, „Маленький партизан“, „Нові чобітки“ — це рельєфно окреслені образи, типи дітей.

Візьмім, передусім хоч би Йоську з оповідання „Нові чобітки“. Цей твір про трамвайного „буферника“ Йосю користується великою популярністю і симпатіями юного читача. Причини цього успіху „Нових чобітків“ закладені не тільки в цікавій для дітей темі, не тільки в жвавій дії, а також в колоритності образу самого Йоски. Цілком припустимо, що оповідання далеко не так „доходило б“ до читача, якби П. Панч просто розповів лише пізод — хлопець причепився до трамваю, впав і покалічився, а далі йшла б „мораль“ про те, що не слід чіплятися до буферів. Але П. Панч підходить до твору інакше. Насамперед, в оповіданні перед читачем вирізьблюється образ Йосі — образ, в якому діти відразу знайдуть багато співзвучних собі рис. Йосі страшенно подобається червоноармійський взвод, який проходить майже щодня повз вікна того будинку, де він живе. Малий хлопчик страшенно хоче стати червоним командиром. Але передусім для цього треба мати такі ж самі, як у червоноармійців, чоботи. Крокуючи якось поруч червоноармійського взводу,

„Йося зирнув на свої ноги. Вони були взуті в брудні черевички, панчішки зсунулися, і за однією панчішкою хвостом тяглася обірвана підв'язка. Він почервонів, збився з ноги, наступив на підв'язку і мало не впав. Тепер уже Йося зовсім збентежився і, щоб не показати червоноармійцям, що він зараз заплаче, — хутко подався назад“.

І ось чоботи, нові червоноармійські чоботи стають мрією хлопця. Йося любить пустувати, битись з товаришами, кататись на буферах, але бажання мати чоботи „перекриває“ все це, і Йося обіцяє батькам бути слухняним і не чіплятися на трамвайні підніжки, тільки щоб вони йому купили справжні чоботи. І ось

„три дні після цього Йося щоранку марширував поруч з командиром, доходив до другої вулиці, заздро дивився на безпритульних, що висіли на трамваї, і повертався назад. Увечері він нетерпляче виглядав батька з роботи...“

Однак Йося не витримав, порушив обіцянку і знову причепився до трамваю. Тут і сталася катастрофа — хлопчик попав під колеса вагону.

Образ Йосі, з його захопленням червоноармійцями, з його мріями про чобітки, став надзвичайно близьким і зрозумілим юному читачеві. Ось чому цей маленький читач з таким хвилюванням читає останні рядки книжки, де автор розповідає про катастрофу, що сталася з Йосею. Особливо хвилюють слова батька: „Йосю, синочок, я тобі купив чобітки. Ти ж хотів бути командиром...”

Але, нарешті, у читача все ж з'являється посмішка радості, цю посмішку викликають останні слова лікаря: „чобітки може ще й придадуться“. Значить, цілком можливо, Йося не буде калікою. Це радує читача, бо Йося для нього став живим, знайомим хлопчиком.

На обговоренні книжок П. Панча в Центральній робітничій бібліотеці один з присутніх хлопчиків поставив мені, між іншим, таке питання:

„Ви, певне, зможете запитати тов. Панча, чи видужав Йося, чи йому пригодилися чобітки і чи він перестав чіплятися на трамваї...”

І це запитання цілком зрозуміле, бо Йося став живим існуючим хлоп'ям, долею якого зацікавлені юні читачі. Водночас все це і зумовило переконливість, з якою оповідання „Нові чобітки“ розкриває дітям шкідливість „катання“ на буферах.

Такий же многогранний і колоритний виступає перед нами Василь в оповіданні „Малий партизан“. Василь має свій образ, своє обличчя. В ньому сплелися своєрідні хлоп'яча наївність, дитяча допитливість, хоробрість і завзятість. Василь іде шукати свого батька, червоного партизана, щоб розповісти йому, як побили білогвардійці маму. Дорогою Василь натрапляє на білу батарею. Він зацікавився виглядом небачених досі гармат, йому сподобався бінокль у білого офіцера. І ось тут Василь попсував дві білі гармати. Як же це так могло статися, щоб мале хлоп'я і таке зробило? Може, автор тут сфальшував? Може, це зробило образ Василя нереальним? Але ми бачимо, що ніякої неправдоподібності тут нема. Саме так, як показує П. Панч, дитина дійсно змогла зробити. Василеві сподобалось голосне хрюпання гарматного замка. І ось, коли білі солдати пішли за куші „закурити“,

„Василько злодійкувато озирнувся, трошки відійшов, але хрюпання, схоже на постріли, так сподобалося, що він знову наблизився до гармати і почав розгойдувати замок. За третім разом він ударив найдужче й побачив, як зубок, що був збоку гармати, хруснув і впав на землю. Замок уже більше не лускав. Василько злякано забігав очима, відійшов до другої гармати і, ніби виправдуючись, проговорив собі під ніс:

— Ото, щоб не стріляли на татко. Я й цю поб'ю. Я її як заткну, і куля не вилізе!”

Отже, як бачимо, зробив це Василь, так би мовити, „не мудрствуя лукаво“. Зробив, як могла зробити дитина. Тут і допитливість, і цікаве хрюпання замка, і гнів на білих, які збираються стріляти на татка, які побили маму. Словом, образ Василя безперечно правдоподібний і небезпідставно подобається читачеві.

Говорячи про персонажів, не можна обминути „Пригоди песика Джемки“ Ю. Шовкопляса.

І хоч героєм цього твору є маленький песик, але він все ж в трактовці автора має свій окреслений характер, свою вдачу. Песик Джемка надзвичайний задира, хвалько, брехунець і, як кажуть діти, „фасонщик“. Ось, приміром, Джемка ледве-ледве щоне потрапив під трамвай. Якби не вагоновожатий, погано було б песику. Страшенно перелякався Джемка, весь тремтів, але своїм товаришам про цей випадок він з гордим виглядом розповів зовсім інше.

„— Чого ти там натворив? Чому трамвай спинився? — питають товариші Джемку. Джемка голосно зітхнув, наче йому докучали такі питання. По тому відказав таким лінивим голосом, ніби хотів відкараскатися від своїх занадто настирливих друзів:

— Треба було дивитися, а не стояти розвісивши вуха.

— Ми не могли, ми за тебе перелякалися.

— Перелякалися? За мене? — зневажливо розсміявся Джемка. — Ха-ха! Погано ж ви мене знаєте. — І знову голос його став такий, наче говорив він щось зовсім звичайне... — А я просто вчепився в колесо трамваю, схопив його зубами і не пустив далі.

Приятелі його аж ахнули:

— Та не може цього бути!“

Звичайно дітям передусім в оповіданні Шовкопляса подобаються захоплюючі пригоди, що їх переживає Джемка. Але накреслений автором характер Джемки робить ці пригоди ще цікавішими, надає їм своєрідної дотепності, так би мовити, обарвлює їх.

На обговоренні книжок для дітей в Центральній робітничій бібліотеці маленькі читачі дуже часто відзначали, що Джемки - „фасонщики“ є серед їхніх товаришів і що по суті автор мав на увазі в образі „песика“ показати саме таких дітей.

Не завжди щастило створити в своїх книжках цікавий образ героя Наталі Забілі. Деколи письменниця замість конкретної постаті „героя“ обмежувалася лише загальниками — „трудівники“, „пролетарі“, „трудолюбці“, „робітники“, „ударники“, „комсомольці“, „маловіри“ тощо. Така знеособлена „масовка“ виступає перед читачем, приміром, в „Тракторбуді“.

В оповіданні „Про прогульника“ Наталі Забілі вже вдалося певною мірою накреслити образ „героя“ — це Тарас. Але

брак динаміки, кволість дії в оповіданні, безперечно, знижує інтерес і до „героя“. Однак про це ми будемо говорити далі.

Незрівняно краще і міцніше зроблений авторкою образ маленького Котуко в оповіданні „По сонце“. Цей образ самоїдського хлопчика забарвлюється в теплі й ніжні тони, які так „доходять“ до наших дітей.

Котуко мріє про далекі краї, де вічно світить сонце, де вічно тепло. І ось хоробрий хлопчик вирішує:

У нас тут темно, холод, жах.

Без сонця темно жити ...

Піду я в дальніх тих краях

Шукати сонця й світла.

Переборюючи страх і труднощі, Котуко все ж таки потрапив у теплі краї, а згодом, повернувшись на північ, приніс з собою „сонце“ — електрику.

Образ Катуко, безперечно, може привабити маленького читача своєю сміливістю, завзяттям, енергією. Взагалі в кількох кращих творах Н. Забіли (казка „Про маленьку малпу“, „Паперовий змії“) герої не знають розчаровань, боягузтва, кволості. Вони (ці маленькі герої) сміливі, енергійні, вони вміють переборювати труднощі і не плакати від невдач.

Хоробрий герой завжди завойовує симпатію нашого маленького читача. Діти особливо цінують цю рису в персонажі. Малий партизан — Панча, Котуко — Забіди, Володька-рибалка — Трублаїні подобаються дітям своєю енергійністю, хоробрістю і завзяттям. Вони гідні наслідування...

„... На морі свіжий вітер, кошлаті хвилі біжать баранцями. На водній станції безліч дітей. Вони з веселім, запашним сміхом і гаміром сідають на човни. Один тільки Федя не всміхається. Він трохи боїться цих гривинчастих хвиль і солоного вітру, він боїться сісти на човна. І ось поміж дітей з'являється постать Валі. Він починає говорити, трохи примруживши ліве око:

— А пам'ятаєш, Котуко-самоїд, він хоч менший за тебе, проте нічого не боявся — ні бурі, ні холоду. Сам всюди їздив і на поїзді, і на пароплаві, бо не боягуз. Розумієш? А ти...“

Так скористався літературним героєм-прикладом наш Валя, щоб переконати свого товариша Федю в тім, що не треба боятись моря, вітру і хвиль.

Тут же, з мого погляду, слід спинитися і на деяких персонажах в творах М. Трублаїні. Хоч книжка Миколи Трублаїні „Малий пославєць“ заадресована на обкладинці до „дітей дошкільного віку“, але її також читають учні II, III і навіть IV класів. Пояснити це можна, крім інших мотивів, і тим, що накреслений автором образ маленького чукча

Тайо — хороброго енергійного хлопчика, який врятує свою сестру — настільки все ж таки колоритний і многогранний, що спроможний дійти і зацікавити дітей 10—11 років.

Миколі Трублаїні пощастило з образом Володьки-рибалки. Автор цікаво сполучив у цьому персонажі риси хоробрості із „смішними“, кумедними рисами. І ось Володька став улюбленцем читача, він користується винятковою популярністю. І знов таки, хоч ця книжка заадресована (на обкладинці) до дітей дошкільного віку, але коло її читачів незрівняно ширше. Цю книжку з особливим захопленням читають діти саме 10—11 років.

Значно гірше стоїть справа у Трублаїні з героями в книжках, які заадресовані для грохи старших і значно старших дітей.

Ставлячи в цих книжках серйозніші питання, ставлячи передусім поважне завдання (в книжках „Морем плив тюлень“, „Лови білого ведмедя“ та ін.) обізнати дитину з далекими країнами, промислами тощо, письменник людей в цих творах („Морем плив тюлень“, „Лови білого ведмедя“) якось відсуває на другий план. Візьмімо хоч би, приміром, персонажів з оповідання „Морем плив тюлень“. Вони позбавлені тої теплоти, колоритності і конкретності, яка приваблює читача в „Малому посланці“ чи у „Володькові-рибалці“. Це безперечно знижує інтерес до згаданих книжок.

Тут я знов таки пригадую виступ одного юного читача на диспуті, присвяченому книжкам Трублаїні. Говорячи з приводу книжок „Морем плив тюлень“, „На північ ідуть пароплави“, цей хлопчина сказав так:

„Ось у Трублаїні природа в книжках живе, а люди не живі“. І дійсно, приміром, в книжці „На північ ідуть пароплави“ фауна, північний пейзаж подані письменником з незаперечною майстерністю; справді, у Трублаїні природа Арктики „живе“. А от люди порівняно з природою страшенно бліді. Вони по суті не показані, а просто „з приводу“ їх автор суховато і надто стримано розповідає, часто тільки холодно „перелічуючи“, що і коли зроблено цими людьми, їх вчинки — і це все.

Для нас цілком ясно і зрозуміло, що нариси й оповідання для дітей старшого віку були б значно цікавіші, якби автор зробив своїх героїв повнокровнішими, живими людьми. А Трублаїні, безперечно, вміє працювати над персонажем — блискучим доказом цього є вже згадані нами колоритні герої із творів для „дошкільнят“ — „Малий посланець“, „Володька-рибалка“ та ін. Звичайно, всебічніший показ персонажу не буде заважати меті письменника — показу північних країн, флори, фауни, промислів і т. д. Навпаки, я думаю, що це лише зумовлюватиме краще сприймання цих географічних і природознавчих матеріалів в книжках Трублаїні. Адже ж це передусім художня література.

Я тут міг би навести ще досить багато цікавих і характерних типів в нашій літературі для дітей. Я міг би дати ще приклади кращого і гіршого показу героїв в книжках, виданих Дитвидавом за 1934 рік. Але гадаю, що подані в цьому розділі матеріали вже дозволяють зробити деякі висновки.

Насамперед, галерея героїв в нашій літературі для дітей збагатилася рядом соковитих образів, вона стала різноманітнішою. Ось перед нами пустотливий і водночас мрійний Йося. Ось хвалько і задавака Джемка, ось поважний і розумний пес Нерон. Далі — постать завзятого Василя, маленького партизана, а от на фоні північних снігів виступає хоробрий самоїд Котуко, потім смішний і воднораз сміливий Володька-рибалка, потім малий посланець, потім малпочка, що подорожує до Африки, і т. ін. і т. ін.

Ця різноманітність персонажів робить, безперечно, нашу літературу цікавішою. Нарешті, в окремих творах у окремих письменників ми ще помітили досить значні елементи підкресленого схематизму в показі героїв. Це, звичайно, приkre, і дуже приkre, явище, але незаперечно основною провідною тенденцією в творчості більшості наших письменників на цьому етапі є цілком правильне намагання створити повнокровні цікаві характери, типи в літературі для дітей, а не схематичні фігури „виконавців дії“.

Безперечно, виступаючи проти схематичних „виконавців дії“, виступаючи за героя, як більш-менш окреслений характер, я цим самим зовсім не думаю зменшувати значення ролі дії, динамічності сюжету в оповіданні для дитини.

Навпаки, я вважаю, що динамічний сюжет, насиченість твору дією, динамічність в самій архітектоніці є конче потрібними передумовами для того, щоб книжка могла зацікавити дитину. Виступ же проти бездумного, бездушного „виконавця дії“ є виступом проти схематизму, проги нецікавого героя.

III

Іноді Валя читає з надзвичайно індиферентним виглядом. Прочитавши дві сторінки, він раптом згадує, що йому конче слід перевірити, чи не спіймалася миша до „капканчика“, або стурбовано починає шукати в стареньких своїх штанцях якийсь „міліціонерський свисток“. Покінчивши з цими вельми важливими справами, Валя знехотя сідає за стіл, знову бере книжку і, дико позіхаючи, читає ще кілька сторінок. Нарешті читання рішуче обривається і лунає убійча оцінка книжки: „Тягне, тягне, аж спати хочеться, нічого цікавого нема“.

Однак недавно можна було спостерігати зовсім іншу картину. Перед Валею лежали „Пригоди песика Джемки“. Валя читав з надзвичайним ентузіазмом. Зі стільця він виліз чомусь, попри всі заборони, на стіл і час від часу вигукував

якісь слова: „ах ти!“, „диви!“, „так його!“, або розливався запашним хвилюючим сміхом. По закінченні книжки Валя вибухнув цілим каскадом слів: „Ви розумієте, коли він, Джемка, оце потрапив в Лисячий берлог, я думав що йому тут кінець, але раптом, коли лисиця пішла до сусідки, на неї напав вовк і з'їв її. Розумієте? Словом, Джемка врятувався, а тут...“ І Валя ще довго з захопленням розповідає про пригоди песика Джемки. „Отут матеріал є, і цікавого багато!“ — робить висновок маленький читач.

Отже, діти вимагають цікаво розгорнутої фабули, цікавих прийомів в побудові сюжету, цікавої, захоплючої дії.

Цілком слушно і Рахтанов і Л. Касіль у своїй статті — „Товарищ пишет для детей“, говорячи про цього товариша і про його читачів, зазначають:

„Ему (писменнику — О. Ж.) приходилось часто выступать перед детской аудиторией, и всегда он поражался правильности реагирования. Всегда доходили только лучшие места его вещей, те места, где, кроме, программы, был еще и прием, или, как говорили ребята, „подход“. Они очень ценили этот подход. Книгу без подходов они просто отказывались слушать или читать. Не просто рассказанный материал интересовавший их, а материал затейно, весело поданный“. (Підкреслення моє — О. Ж.).

Отже цілком зрозуміло, що примітивне переказування фактів, одноманітне, так би мовити, нанизування їх не може зацікавити дитину. Письменник, розгортаючи сюжет в книжці для дітей, повинен прагнути вигадливості у розташуванні фабульних мотивів, повинен певними цікавими прийомами з'єднувати ці мотиви в струнку, динамічну сюжетну лінію. Це теж одна з дуже важливих передумов до того, щоб книжка була цікавою.

Однак досить часто наші письменники, що пишуть для дітей, недооцінювали цей дуже важливий момент, та й тепер у окремих товаришів побудова сюжету, архітектоніка твору інколи надто сильно шкутильгають.

Саме це, приміром, для Наталі Забіли, на мій погляд, ставало за найбільший „камень преткновения“ у процесі творення дитячої книжки і невміння цікаво і міцно побудувати сюжет. Візьмімо знов таки той же „Тракторбуд“. По суті це віршоване оповідання є якимсь конгломератом лозунгів:

Накреслили ми твердо й непохильно
І виконаєм
П'ятирічний план.

Або ще:

Ніхто, ніхто
Нас сили
Не позбавить,
Бо наша праця—
Не тяжке ярмо,
Бо наша праця —
справа честі
й слави,
Широкий шлях
до дальших перемог

Далі:

Ми
не відступимо
ні на крок,
Виконуємо завдання
в строк.

І так без кінця і краю. Таким чином, „сюжет“ цього „оповідання“ — це по суті якесь одноманітне нанизування лозунгів і загальників. Лозунг, загальник, загальник, лозунг ... Навряд чи може такий „сюжет“ зацікавити навіть найневибагливішого читача.

Ми вже говорили, що твір Наталі Забіли „Оповідання про прогульника“ безперечно кращий за „Тракторбуд“.

Маленький Тарас зробив прогул — не пішов до школи. Але під впливом довгої розмови з батьком про злочинність всяких прогулів, під впливом зауваження, яке йому зробили товариші, Тарас визнав свою провину.

Проте знов таки сюжет твору побудований незграбно. „Мотиви“ цього оповідання композиційно розташовані дуже невдало.

Передусім порівняно маленький твір (приблизно 320 рядків) переобтяжений непропорційно великою (приблизно 150 рядків) „розповіддю батька“. Батько розповідає Тарасові про роботу заводів, колгоспів, про капіталістів, про ганебність прогулів, про змагання і ударництво тощо. При чому все це подано не як жваву розмову, а як довгу і дуже загальникову та лозунгову промову. Наявність цієї величезної „промови“ — цього невдало „змонтованого“ в творі мотиву — робить оповідання сюжетно кволим, статичним.

Цікаво і характерно те, що, передаючи „своїми словами“ зміст цього оповідання (яке тематично, безперечно, подобається дітям), діти завжди забувають — „випускають“ промову батька. Ось, приміром, типова передача змісту „Оповідання про прогульника“; розповідає хлопчик Клейман:

„Ну, Тарас проспав, в школу уже було пізно, він прогуляв. Потім зустрів батька, йому стало соромно і він більше не прогулював“.

На запитання, що ще є в цьому творі, Клейман і інші

хлоп'ята, присутні на обговоренні книжок, по суті відповісти не зуміли. Коли ж дітей запитали, чи не пригадують вони, про що розповів батько Тарасові, то вони знов таки давали надто невиразні відповіді: „взагалі“, „забув“, „про все“, „дуже багато, але я не пригадую“. Словом, ця промова“ пройшла повз увагу читача. Невдало скомпонована, вона залишилась невикористаним, мертвим тілом у композиційній тканині твору. Подолати цю сюжетну невдалість Наталі Забіли пощастило, передусім, в оповіданні „По сонце“, а також в казці „Про маленьку малпу“. Це твори, в яких письменниця розгорнула досить стрункий і цікавий сюжет.

Далі, спиняючись на творчості Миколи Трублаїні, ми й у цього письменника помічаємо досить часто зриви вбік примітивного „переказування“ фактів, без намагання якось цікаво розташувати і впорядкувати матеріал. Це стосується, підкреслюємо ще раз—не всіх, але багатьох нарисів М. Трублаїні, як, наприклад, „Літке — переможець криги“, „На північ ідуть пароплави“ та ін. Звичайно, паралельно цілий ряд творів Трублаїні для „дошкільнят“ і дітей молодшого віку побудовано міцно, з певним умінням розгорнути сюжетну лінію. Однак про це ми скажемо трохи нижче.

А тепер послухаємо з цього приводу самого читача. Учень Харківської 58-ої школи Штаненко, прочитавши „Літке — переможець криги“, заявляє: „Важко читати, вона (книжка) написана уривками — зараз про одне, потім про друге, і все маленькими шматками, якось розбивається увага, доводиться кожного разу перечитувати“.

На обговоренні книжок Миколи Трублаїні в Одеській центральній робітничій бібліотеці один з учасників обговорення (учень Мазур) висловив з приводу книжки „На північ ідуть пароплави“ таку думку: „Виходить так, ніби письменник просто підряд записує матеріали, які бачить, і зовсім їх не зв'язує між собою, то одне, то друге, а тому буває скучно“.

Це все, безперечно, стверджує нашу думку про те, що в цілому ряді творів Трублаїні не продумав композиції твору, не замислився над тим, як краще розташувати ці факти, щоб вони могли зацікавити читача, а просто, в даному разі, пішов „лінією найменшого опору“—лінією примітивного „переказування“.

Цікаві зауваження роблять хлоп'ята з приводу книжки Ол. Донченка „Кулемет“. „Книжка хороша,—говорить учень III класу Шухмат,—але матеріалу дуже мало, не встиг почати — вже все й закінчено“. Також учень III класу Кац говорить: „Я люблю твори про війну, але в „Кулеметі“ такий маленький шматочок, що цікавого мало, і я не знаю, що тут хотів сказати письменник“. Справа в тім, що в цьому творі Донченко просто розповів про один епізод — як приховали від бандитів червоноармійський кулемет.

Однак, як бачимо, дітей не зовсім задовольняє твір, де їм просто розповіли про епізод,—хлоп'ята вимагають більш-менш розгорнутої фабули, цікаво пов'язаних між собою епізодів, подій та пригод. І в цій розгорнутій фабулі вони хочуть водночас відчувати і бачити те, що „хотів тут сказати письменник“.

Питання побудови сюжету в книжці для дітей — питання складне і дуже серйозне. Тут потрібна письменницька „винахідливість“, винахідливість у кращому сенсі цього слова.

Однак і на цій ділянці ми маємо незаперечні досягнення. Наш Валя частіше і частіше читає книжки з захопленням. Вони, безперечно, подобаються йому. А це показчик — значить, книжки цікаві, значить, цікаво розгорнуто сюжетну лінію твору.

При чому я хочу підкреслити, що наша вимога — дати цікавий сюжет, вимога виявити певну винахідливість у розташуванні мотивів, фактів зовсім не визначає, що ми обов'язково вимагаємо якогось „трюкацтва“, якоїсь формалістської еквілібристики з сюжетом. Ні, рішуче ні!

І дійсно, „Малий партизан“, „Нові чобітки“—П. Панча, „Пригоди песика Джемки“, „Лист“—Ю. Шовкопляса, „По сонце“—Н. Забіли, „Малий пославець“—М. Трублаїні і багато інших книжок вже свідчать про певні більші чи менші успіхи письменників в роботі над сюжетом. Сюжети цікаво побудовані, є цікаві пригоди тощо. Але водночас у цих творах ніякого трюкацтва чи „фортелів“ з сюжетом нема.

Візьмімо хоч би „Нові чобітки“ П. Панча. Письменник міг, звичайно, піти лінією примітивного переказування фактів, що ось був хлопчик Йося, він не слухався батьків і чіплявся на трамваї. Одного разу сталася катастрофа. Йося потрапив під колеса трамваю і покалічився. Але цілком зрозуміло, що твір при такій побудові сюжету, безперечно, втрачає свій животрепетний інтерес. Ось чому П. Панч не йде цією лінією. Письменник влітає в сюжет мотив Йосиною захоплення червоноармійцями, а далі мотив Йосиних мрій про чобітки.

І ці, вміло і доречно введені мотиви забарвлюють твір, ці мотиви зумовлюють схвильованість і інтерес розв'язки. Йося, який так мріяв про чобітки, потрапив під колеса трамваю і покалічив ноги. Це справляє велике враження, і ідея письменника — показати шкідливість чіпання на трамваї, безперечно, доходить. Водночас тут, як бачимо, ніякого „трюкацтва“ у побудові сюжету нема. Натомість є вдумливе і вміле розташування мотивів, певна письменницька винахідливість у роботі над сюжетом. А це конче потрібно.

Не можна також не відзначити цікавих спроб деяких письменників подати оповідання з так званою „несподіваною розв'язкою“. Наприклад, М. Трублаїні свій твір „Володька-рибалка“ розгортає таким чином: Володька не може ніяк заснути, він мріє про смачну рибу. І от нарешті Володя ви-

рішує їхати до Мурманська, щоб там допомогти рибалкам наловити побільше риби, з якої можна готувати різні смачні страви для дитячого садку. Далі розгортається перед нами цілий ряд цікавих пригод Володьки-рибалки. Але раптом наприкінці твору читач дізнається, що все це сон. Володька просто заснув, і ці пригоди йому лише снилися. Ця „несподівана розв'язка“ справляє на дітей велике вражіння, діти весело сміються, читаючи останні рядки книжки.

„Вовчий хвіст“ П. Панча теж розгорнутий, так би мовити, в плані новели з несподіваною розв'язкою. Протягом всього твору розвивається один мотив — полюють на вовка, який щоночі робить напад на кошару Василевого батька. І ось нарешті спіймали вовка, але розв'язка несподівана — виявилось, що це не вовк, а старший куркульський син Кіндрат у вовчій шкурі.

Проте треба відзначити, що ця „розв'язка“ дуже часто не доходить до дітей. На запитання, кого спіймав Василів батько, — діти (учні II—III класів) здебільшого відповідають: „Вовка“. Якщо запитати, хто був у вовчій шкурі, — дають знов таки відповідь: — „Звичайно, вовк“, а дехто з них, розгубившись, починає дуже плутати і нарешті виходить, що у вовчій шкурі була „овечка“.

Розв'язка у П. Панча подана так:

„— Васильку, Васильку, чуєш? — поторсав його батько, — вставай, подивившись на вовка!

— Справжній вовк!

Василько підвів із кулачків голову і закліпав на світло сонними очима, потім обвів хату. Батьків товариш тримав за руку якогось дядька. Василько вже зовсім прокинувся і враз побачив перед собою гострі вуха і вишкірені вовчі зуби. Від несподіванки він переполошено крикнув і шарпнувся зза столу до печі.

— Не бійся, синку! — схопила його мама. — Це ж Кіндрат у вовчій шкурі. Бач, їм мало своїх овець, так вони останні у нас передушили.

Василько зза матеріної спідниці обережно висунув голову. Серед хати все ще стояв з вишкіреною вовчею пащею на голові старший куркульський син Кіндрат. Позаду нього теліпався вигнутий коромислом вовчий хвіст“.

Можливо, маленький читач, настроєний всім попереднім розвитком сюжету на те, що мають обов'язково спіймати вовка, і в розв'язці бачить знов таки особливо виразно тільки образи цього вовка — „гострі вуха, вишкірені вовчі зуби“ тощо. А тому він не помічає, що по суті це не вовк, а тільки шкура, що в цій шкурі був Кіндрат.

Отже, розв'язку у „Вовчому хвості“ діти не завжди розуміють, але самий задум подати твори (новели) з несподіваним

фіналом, безперечно, цінний і заслуговує на увагу. Діти люблять такі книжки. Однак „несподівана розв'язка“ повинна завжди бути глибоко і реалістично вмотивована. Повторюємо: сюжет вимагає вдумливої і кропіткої роботи. Уміло розгорнутий сюжет — одна з важливіших передумов створити цікаву книжку.

IV

У просторій кімнаті-читальні центральної дитячої бібліотеки відбувається чергове обговорення нової книжки. Аудиторія — це учні II, III класів. Їх тут кілька десятків — уважних маленьких читачів — неможливо-суворих, але водночас, таких одвертих і справедливих критиків.

Вони сьогодні читають і обговорюють книжку Ол. Мар'ямова — „Кораблик“.

Сама форма розгортання твору — як мрії хлопчика, що ніби потрапляє (в своїх думках) до капіталістичних країн — для дітей цілком зрозуміла. Безперечно, цінна і тема книжки — аджеж наші читачі надто мало мають творів про життя дітей в капіталістичних країнах.

Однак, уважно стежачи за реакцією аудиторії, можна помітити, що в процесі читання окремі місця книжки рішуче не доходять; зокрема майже ніякого вражіння на дітей не справляють патетичні місця — приміром, „промова“ маленьких пролетарів — дітей фашистської країни.

„—Злі багатії фашисти бояться нас і бояться вашої країни. Вони знають, що ми ще прийдемо до їхнього саду.

Ура тій країні, де розкрито сади для всіх дітей!

Ура тій країні, що рідна дітям працюючих всього світу“.

Пафос цієї промови не справляє вражіння на дітей — вони це місце слухають надзвичайно індивідуально; не доходить до читача і „символіка“ „сада“, яка насичує весь твір.

З розмов видно, що діти неспроможні ще піднятися до такого складного узагальнення і збагнути, що образ „сада“ „у них і у нас“ в даному разі є символом двох систем — капіталістичної і соціалістичної.

Не подобалось дітям і те, що автор увесь час повторює „злі багатії фашисти“, „злий багатій фашист“, „злим багатіям фашистам“ і т. д.

Учасник обговорення „Кораблика“, учень III класу Мазур, навіть ображено заявив:

„Хіба ми маленькі і самі не знаємо, що фашисти злі і багаті — це ж капіталісти, а він (тобто автор — О. Ж.) все повторює і повторює. Можна просто було говорити фашисти і все“.

Виступ Мазура дістав певну підтримку аудиторії.

Але особливо цікаво те, що діти гостро реагують на кожний „недогляд“ чи ляпсус, припущений письменником. Тут знов таки пригадуються слова т. В. П. Затонського: „Писати для дітей — це дуже серйозна справа. Це вимагає надзвичайно тонкої обробки“... (Підкреслення моє — О. Ж.).

А от, наприклад, у Ол. Мар'ямова в його „Кораблику“ не почувається цієї тонкої обробки і досконалої шліфовки. Створюється враження, що письменник „поспішав“, а тому навіть не встиг перечитати свій власний твір. Бо ж чим же пояснити хоч би такий „недогляд“:

„Капітан зійшов з корабля й пішов до міста.

Скоро він дійшов до великого й красивого саду. Там піском були посипані алеї. Великі дерева стояли рівно. Чудесні птиці співали на деревах.

І тільки четверо дітей гралися там, у саду, на піску алеї. А багато, багато дітей стояли коло саду й не могли туди зайти.

Вони тільки дивилися на птиць, на дерева, на пісочок і на тих трьох дітей, що гралися там“ (підкреслення моє — О. Ж.).

Отже, автор забув, що в попередньому абзаці у нього було четверо дітей, а через кілька рядків говорить вже про трьох дітей. Звичайно, це „маленький недогляд“, „дрібниця“, однак цю дрібницю помічає маленький уважний читач і розцінює її як прикру помилку письменника. Треба також пам'ятати, що часто окремі „маленькі недогляди“, „дрібні помилки“ сильно підточують великий авторитет цілого твору.

У нас один час дуже й дуже неохайно ставилися до мови в дитячій літературі. При чому цю неохайність здебільшого „виправдували“ тим, що дітям, мовляв, неприступні „тонкощі“ художнього слова, а тому можна на мову „особливої уваги не звертати“.

Навіть у творі такого серйозного і сумлінного письменника, як Трублаїні, ми дуже часто зустрічали незграбності в мовному оформленні книжки. Ось, приміром, в непоганому оповіданні Трублаїні — „Морем плив тюлень“ натрапляємо на таку фразу:

„Кожен з матросів і мисливців знав — ті ж скарби полювні і шкури їхні і жир нам дуже потрібні, жир на мастиво маємо на півночі для каганців“.

Конструкція цієї „фрази“ настільки заплутана, настільки незграбна, що навіть до змісту її добратись дуже важко.

Автор не вважав за потрібне шліфувати свою мову.

Колосальний перелам у дитячій літературі, розгорнута боротьба за високу якість дитячої книжки, загальна атмосфера боротьби за культуру мови в усій нашій літературі —

все це зумовило незаперечне піднесення якості мовного оформлення в книжці для наших дітей.

Зразками охайного і вдумливого ставлення до мовного оформлення є твори Ю. Шовкопляса — „Пригоди песика Джемки“, „Лист“, твори П. Панча — „Нові чобітки“, останні твори Н. Забіли.

Це, безперечно, велике досягнення нашої літератури для дітей.

Проте не слід думати, що на цих досягнення можна за-спокійтися. В творах багатьох наших письменників є ще дуже значні зазубні в мові, в художньому оформленні.

Наше ж завдання — битись за бездоганно-художню мову в книжках для дітей, мову, яка могла б бути одним з факторів виховання естетичних смаків і уподобань дитини.

А от знов таки в тематично цінній книжці „Кораблик“ Ол. Мар'ямова ми натрапляємо на приклади дуже невдалого мовного оформлення твору. Приміром, на другій сторінці читаємо:

„...Побачивши ці блискучі калюжки, хлопці познайо-дили старі газети й поробили собі з них великі й малі — всякі кораблики.

Та побачивши стільки води, і ти зробив *би* так само! Ти забіг *би* додому, знайшов *би* папір та зробив *би* собі корабель. Трое вітрил були *б* на ньому, кораблик міцно сгав *би* на воду. Так?

Ти *б* вийшов і пустив *би* кораблик.

Вітер гнав *би* його по рябій калюжі. Кораблик ішов *би* на воді, а ти керував *би* ним з берега, ведучи його своєю рукою, немов справжній капітан.

Правда?

А що, якби калюжа раптом зробилася, як велика ріка? І твій кораблик став *би* такий великий, що ти сів *би* сам у нього і поплив?“ (Підкреслення моє.— О. Ж.).

І це ще не кінець — ще півсторінки рясніють уїдлигим — би, би, би, би, би...

Ні, ми знову переконуємося, що Мар'ямов, написавши книжку, не прочитав її жодного разу. Бо інакше він все ж пошкодував би вуха маленьких читачів і не примушував їх слухати цю одноманітну, вухороздираючу, барабанну „трель“.

Так, ми повинні обточувати кожну деталь, прислухатися до звучання кожної фрази, кожного віршованого рядка.

До речі, про вірші і про „звучання“.

Поряд з дуже зневажливим ставленням до мови в дитячій книжці, надто мало зверталось уваги в свій час на звучання, евфонію, метроритміку й рифмовку поезії для дітей. Вважали певне, що ці „тонкощі“ теж дітям зовсім не потрібні—

ось чому і створювалися поезії на взірець цитованого вже віршу „На-гора“ Я. Гримайла:

Щоб Донбас вперед
Неухильно йшов,
Шахтарі опановують
Метод Карташова.

Звичайно, таке „звучання“ віршу могло викликати тільки огиду і побоювання за язик і вуха дитини.

Сьогодні і в цій царині ми маємо певні зрушення, незаперечні досягнення.

Найбільш працює над віршованим оповіданням для дітей Наталя Забіла. Цілий ряд її творів несе на собі відбиток ретельної роботи над метроритмікою і евфонією віршу. Наприклад, в оповіданні „По сонце“ письменниці пощастило дати стрункий, ритмічний візерунок (витриманий чотиристопний ямб), досягти певної евфонічної легкості віршу:

В краю, де завжди синій лід
І снігом вкриті луки,
Живе маленький самоїд,
Що звуть його Котуко...

Досить ретельна робота над версифікацією почувається і в оповіданні „Паперовий змії“, і в казці „Про маленьку малпу“.

Гірше стоїть справа з „Оповіданням про про прогульника“.

Цей вірш має чимало зазубнів і щербин у рифмовці і в метрі. Приміром, в другому розділі оповідання читаємо:

В школі непомітно
Час тіка —
Писання, читання,
Арифметика.

І далі:

Сонце пече
Гаряче, гаряче,
Аж в голові морочиться.
Пішов би до школи —
Так пізно вже — сором,
Та й братись за книжку
Не хочеться.

Насамперед, рифмовка — „час тіка“ з „арифметика“ дуже невдала. Адже в надзвичайному читанні, без навмисних метричних акцентів тут втрачається всяка созвучність.

Нарешті спинимось на метроритмічній конструкції цих строф:

Перша має такий візерунок:

┐ ┐ ┐ ┐ ┐
┐ ┐ ┐ ┐ ┐

┐ ┐ ┐ ┐ ┐ (або: ┐ ┐ ┐ ┐ ┐)

┐ ┐ ┐ ┐ ┐ (тобто на слові треба робити три наголоси).

Друга строфа (без „розбивки“) має таку метричну структуру

┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌
┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌
┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌
┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌ ─ ─ ─ ┌

Отже, в першу хореїчну строфу зовсім не вмотивовано вризається дактилічний рядок, в дактиль другої строфи раптом потрапляє амфібрахічний рядок, плюс ще до цього в рядках різна кількість складів (друга строфа).

Загалом відчувається якась метроритмічна розхристаність поезії, а це утруднює для дитини читання віршу.

Чи значить це, що ми заперечуємо можливість зміни ритму, метричного візерунку в віршах для дітей? Звичайно, ні! Але ці зміни ритму повинні бути глибоко вмотивовані змістом, позначатися легкістю „переходів“, як, наприклад, це ми бачимо в творах Чуковського і Маршака, де автори так влучно метроритмічними нюансами передають темп і характер дії, підкреслюють якусь рису в персонажі тощо.

Також для віршів тт. Маршака і Чуковського притаманна надзвичайна жвавість і динамічність ритмів. Це, безперечно, дуже подобається дітям. Поезії з жвавим, „веселим“ ритмом особливо приваблюють маленького читача: „Такі вірші, — говорить Боря Клейман, — самі читаються“.

Отже, нам і це слід взяти до уваги в роботі над дитячою книжкою...

Безперечно, дуже важливим компонентом літератури для дітей є ілюстративний матеріал — малюнок. Однак ця ділянка, на мій погляд, вимагає окремої спеціальної статті фахівця-художника. Тим то тут ми в оцінці малюнків обмежимося лише думками юного читача.

„Схематичний динамізм“ — ця халтура, завуальована голосними словами, рішуче не задовольняє Валю і його товаришів.

„Хіба така у людини рука? — з обуренням вигукував Валя, показуючи на безформний шматок, що мав бути долонею піонера на малюнку Д. Шавикіна. — У нас в школі Вітя краще малює „чоловічків“, — упевнено робив висновок Валя і, безперечно, мав рацію — малюнки надзвичайно були погані. Ведмеді були червоні, люди виглядали дегенератами, коні нагадували глистів.

Але за останній час Валі все частіше подобаються ілюстрації.

„Оце ніби справжня собака“, — говорить він, показуючи на малюнки художника Кеша із книжки „Пригоди песика Джемки“. Подобаються роботи Крюкова в книжці „Нові чобітки“, хороше враження справляють кольорові малюнки Дергуза в „Кораблику“, Глухова в „Малому посланцеві“. Акуратніше став працювати Шавикін.

Словом, основна вимога хлоп'ят до ілюстрацій — це насамперед реалістичність манери, незаперечна охайність і своєрідна мистецька винахідливість в трактовці епізоду, персонажу, теми. Малюнок повинен бути цікавим.

Але, повторюємо ще раз, оцінка малюнків, ілюстрацій вимагає окремої статті фахівця — критика образотворчого мистецтва.

Упевнено, настійно міцніше і росте наша радянська література для дітей. Упевнено і твердо більша частина кращих письменників Радянської України стає на шлях створення корисної книжки, цікавої для дітей. ■

Про це досить виразно свідчить продукція Дитвидаву за 1934 рік. Однак, все сказане зовсім не визначає, що на фронті дитячої книжки немає прогалин, зривів, хиб. Навпаки, прстягом всієї статті, відтіняючи позитивні твори, кращі зразки нашої літератури, я водночас намагався показати, розкрити і ті твори, ті моменти в творах, що більш чи менш відходять від вимог, які ми ставимо перед дитячою книжкою.

А наші вимоги до дитячої літератури, підкреслюємо ще раз, повинні бути надзвичайно великі. Ми повинні вимагати не просто задовільної чи хорошої книжки, ні, ми повинні вимагати бездоганної книжки, надзвичайно корисної, надзвичайно цікавої.

Це значить — бездоганно чітко окреслена тема, безперечно цікаві характери, персонажі, уміло й цікаво розгорнутий сюжет, бездоганна шліфовка мови, ритму, рифми.

Покищо далеко не всі твори дитячої літератури, як ми бачимо, відповідають цим вимогам, а це значить, що роботи великої, чесноі, напруженої ще дуже і дуже багато.

ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО, НАУКА

ХУДОЖНЄ СЛОВО НА ОБОРОНУ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ БАТЬКІВЩИНИ

Слово, мова — це одна з властивостей людини, як істоти вишого порядку, що вирізняє її з навколишнього тваринного світу. Але слово — це дуже цінне зваряддя людської думки — не є чимсь постійним і незмінним в своєму значенні. Навпаки, слова, як і поняття, діалектично змінюються в історичному процесі, набираючи нових значень, дуже часто якісно глибоко відмінних і навіть діаметрально протилежних тому змістові, який вони мали раніше.

Справді: є власність капіталістична і є власність соціалістична; є патріотизм буржуазний і є патріотизм радянський. І там і тут — власність і там і тут — патріотизм, але яка непрохідна прірва лежить між ними, яку бурю антагоністичних барв та емоцій викликають ці зовні подібні слова з діаметрально протилежною якістю, змістом і змістом.

Патріотизм. Буржуазний патріотизм. Що може бути огидніше за цей шовіністичний дурман, за цю віщемну й убогу думку теорію „über alles“, за цю тонку й сильно діючу отруту, що нею протягом віків отруювали десятки мільйонів людських мас, отруювали і без жалю посиляли на смерть в ім'я одної тільки мети — збагачення класу — експлуататора?

І патріотизм наш, патріотизм радянський. Яка велична картина любові до своєї соціалістичної батьківщини багатоплемінних і багатомовних народів великого Союзу, що кров'ю й плоттю своєю купили собі волю, відвоювали право на нове світле життя, створили першу в історії людства державу, вільну від тягара принищення людини людиною, створюють нове безкласове суспільство радісних будівників соціалізму

й комунізму — цих найвищих ідеалів людства!

„Радянський патріотизм — палке почуття безмежної любові, безмірної відданості своїй батьківщині, глибокої відповідальності за її долю й оборону — б'є могутнім джерелом із глибин нашого народу“, — ці вогненні слова, сказані „Правдою“, хвилюючою луною відзвучали в серцях майстрів радянської літератури, які спеціально зібралися 31 березня, щоб обміркувати передову „Правди“ і виробити шляхи своєї участі в зміцненні оборонспроможності країни.

Ми є свідками, — каже тов. Ів. Кириленко, — великих міжнародних подій. Перед нашими очима осатавлює всі міжнародні договори й жадібно тягнеться до війни, до війни насамперед з нами. „Drang nach Osten“ — от клич оскраженілого німецького фашизму. Радянський уряд систематично й енергійно бореться за мир, але благодушності та заспокоєння в наших рядах не повинно бути. Кожної хвилини країна наша, поінята полум'ям безмежного патріотизму, невичерпної любові до своєї держави, до своїх фабрик і заводів, до колгоспних полів, до своєї рідної комуністичної партії, до свого Сталіна, повинна бути готова до оборони своїх кордонів. Ворог не дремає. І коли це зобов'язує до готовості кожного громадянина нашої великої батьківщини, то це покладає на нас, інженерів людських душ, радянських письменників, письменників радянської України — як передового форпосту соціалізму — особливі завдання. А між тим за останній час помічається цілком неприпустиме послаблення оборонної тематики в літературі. Всесоюзний пленум радянських письменників,

який недавно закінчився, ясно сказав, що оборонна тематика не може бути полишена тільки на спеціальні оборонні секції, які віджили вже себе, а це є почесний, прямий і найперший обов'язок всієї радянської літератури.

Що робитися в харківській організації радянських письменників по лінії розвитку оборонної літератури? Цілий ряд товаришів — Гільдін, Семенко, Яновський, Владко, Шеремет, Крижанівський, Галушко, Юхвид та інші — працює над новими творами на тематичні громадянської війни. Цих письменників треба взяти на особливий облік, створити всі умови для того, щоб їх твори були якомога швидше закінчені, організувати для них спеціальні консультації в військових питаннях і т. д. Але цього всього ще мало. Вся харківська організація і кожен член її повинні зрозуміти й відчувати, що оборонна література набирає зараз виключного значення. Не випадково, звичайно, піднято на таку височину фільм „Чапаєв“, не випадкова й та увага, яку приділяє тов. Сталін та вся партія створенню картини про Щорса.

Ми, радянські письменники, повинні створити великі твори про великих людей громадянської війни. Ми повинні показати нашій молоді, яка не мала щастя брати участь у громадянській війні, всю героїку, увесь пафос її, донести до нашого читача бурхливе дихання 1918—19 років. Ми повинні ще щільніше підійти до нашої могутньої Червоної армії, ще ближче взнати вірного вартового радянських кордонів. Ми повинні зрозуміти, чим живе боєць, командир, політпрацівник, які завдання стоять перед ними в галузі бойової й політичної підготовки, ми повинні освоїти технологію наступної війни з тим, щоб цей матеріал відбити в наших творах.

Опанувавши гвинтівку, радянський письменник повинен вигострити своє перо творця і цим пером створювати літературні цінності, що побивають ворога, поглиблюють любов до батьківщини, ростять радянський патріотизм, кличуть до пильності й бойової готовості.

Тов. Кириленко, як найближчі конкретні заходи по лінії зміцнення оборонної літератури, пропонує: органі-

зувати зустрічі з червоноармійцями, тісніше зв'язатися з будинком Червоної армії, ближче взнати героїв Червоної армії, показати організуючу роль партії в справі зміцнення оборонноспроможності країни і т. д.

Численні виступи харківських письменників на доповідь тов. Кириленка навряд чи можна назвати дебатами в звичайному розумінні цього слова. Всі виступи яскраво показали, який сильний дух радянського патріотизму у радянських письменників, і в харківського загону їх зокрема, яка велика їх готовість негайно, на перший поклик, змінити перо на гвинтівку. Але по доповіді тов. Кириленка намітилася одночасно й цікава дискусія про форми та жанри оборонної літератури.

Тов. Ю. Смолич говорить, що в наступній війні особливу роль буде відігравати мала літературна форма, пристосована до умов воєнного часу — новела, коротке оповідання і т. д. Цей жанр нами культивується зараз слабо, і ми повинні піднести його на відповідну височину. Тов. Смолич пропонує доручити журн. „Червоний Шлях“ організувати конкурс на найкращий твір малої форми, присвячений оборонній тематиці.

Тов. Кальницький ділить нашу літературу, відповідно до військової термінології, на скорострільну — оповідання, новела, — і важку, далекобійну — повість, роман. Треба культивувати обидва жанри.

Тов. Семенко вважає, що величезна різноманітність радянських тем, які трактують усі сторони соціалістичного будівництва, уже сама собою робить нашу літературу оборонною, підіймає ненависть проти тих, хто заважає на наші досягнення.

Тов. Гільдін говорить про необхідність показу в літературі німецької окупації 1918—19 років з тим, щоб відтінити, як цей німецький чобіт знову готується до наступу.

Тов. Хашеватський відзначає бідність єврейської радянської літератури на оборонну тематику і закликає підсилити цю ділянку роботи.

Тов. Забіла загострює увагу на необхідності підсилити оборонну тематику в дитячій літературі, яка має величезне виховне значення. Цій справі повинні допомогти й письменники, що пишуть для дорослих.

Тов. Вишневський порушує тему про буржуазний пацифізм та пролетарський гуманізм, говорячи, що нашим обов'язком є показ цих двох антагонізуючих начал.

Тов. Кузьміч говорить про те, що відома картина, де зображені Ворошилов та Горький у тирі, є яскравим образом і символом, який кличе нашу літературу до оцінювання військового майстерства.

Товариші Зорін, Владко, Коряк, Крижанівський теж виступали по цьому питанню.

Про величезну мобілізуючу роль поезій Дем'яна Бедного на фронтах нагадує тов. Дикий і закликає не послаблювати уваги і до цього жанру.

Могутній засіб впливу на маси — художня література соціалістичної батьківщини має бути так само палко любима, як і наша батьківщина та її захисники — бійці Червоної армії, — каже тов. Галушко.

Тов. Юхвид, відзначаючи необхідність показу ворога в усій різноманітності його огидної суті, говорить про необхідність зміцнення організаційного зв'язку між радянськими письменниками.

Підсумовуючи висловлювання, т. Кирилєнко констатує, що харківська організація письменників жваво відгукнулася на передову „Правди“.

Для оборонної тематики добрі всі види й жанри радянської літератури, якщо вони відповідають основному критерієві: можуть бути взяті на озброєння Червоної армії. Нам потрібні зараз і Серафимович, і Дем'ян Бедний.

Збори активу харківської письменницької організації, що пройшли з величезним піднесенням, ухвалили розгорнуту резолюцію, яка закликає підсилити увагу до зміцнення обороноспроможності соціалістичної батьківщини й накреслює конкретні шляхи до поглиблення оборонної тематики. Правління спілки доручено організувати систематичну роботу, організувати ряд зустрічей з командуванням, зміцнити зв'язок з будинком Червоної армії, приділити особливу увагу дитячій оборонній літературі, організувати в „Червоному Шляху“ конкурс на найкращий оборонний твір, налагодити зв'язок з всеукраїнською комісією для створення кінофільму „Щорс“ тощо.

Харківська організація радянських письменників, зберігаючи славетні традиції столичної організації, палко відгукнувшись на передову „Правди“, має всі підстави стати в першій шерензі борців за зміцнення обороноспроможності великої соціалістичної батьківщини.

А. Кріль

ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ

Літературний вечір Т. Г. Шевченка в Київському державному університеті. В Київському державному університеті при багатолюдній аудиторії відбувся літературний вечір, присвячений Т. Г. Шевченкові.

З доповіддю про Т. Г. Шевченка виступив тов. Колесник.

Далі єврейський поет М. Талалаєвський прочитав вірші: „Тарасу Шевченкові“, „Весна“ і переклад на єврейську мову „Пісні про Кірова“ Тичини.

Павло Тичина зачитав поезії „Мудрість—огонь“ та „Пісня про Кірова“; Григорій Саченко—поезії про Шевченка та кілька інших.

Російський поет Ніколай Ушаков прочитав в російському перекладі „Партія веде“ Тичини та оригінальні поезії.

На вечорі виступив також молодий поет студент університету Гаврош Сірий, що прочитав вірш, спеціально написаний до шевченківських днів.

Вечір пам'яті Шевченка в буд. літератури в Харкові. 22 березня харківська письменницька громадськість урочисто відзначила 121-ші роковини з дня народження великого поета-революціонера демократа Тараса Григоровича Шевченка.

Ще далеко до початку вечора Т. Г. Шевченка до будинку літератури ім. Блакитного почали збиратись письменники м. Харкова, літгуртківці, гості—робітники харківських заводів-вєлетів, вірні охоронці соціалістичної батьківщини червоноармійці, працівники мистецтва. На вечір прибула на чолі з педагогом і група вихованців славного радянського закладу—колонії ім. Дзержинського.

Будинок літератури виглядає особливо урочисто. Великий зал уквітчано. Прикрашено широкими потопищами транспортів з висловами про Шевченка кращих керівників партії й радянської влади. Місце для президії і трибуна в квітах. На червонопроменястому фоні погруддя вірного лєнінця, великого проводиря світового пролетаріату, любимого на-тхненника, вчителя, керівника й друга радянської літератури, Йосифа Вісаріоновича Сталіна. Обабіч — погруддя геніальних основоположників марксизму-лєнінізму Карла Маркса й Володимира Ільїча Лєніна. А просто попереду на одній лінії з трибуною — погруддя великого поета, кобзаря кріпаків — Тараса Шевченка і буревісника соціальної революції — великого пролетарського письменника Максима Горького. Вгорі транспорт з словами одного з кращих соратників товариша Сталіна — Павла Петровича Постишева:

„Суть, основа Тараса — в його революційній творчості, яка відображала віковичне незадоволення, бунт селянства проти поміщиків, проти багатіїв“.

О 8-й годині вечора зал виповнюється.

Збори відкриває голова обласної спілки письменників Іван Кириленко.

— Сьогодні, — каже тов. Кириленко, — зібралася письменницька громадськість м. Харкова, співробітники Науково-дослідного інституту ім. Шевченка, представники від заводів, Червоної армії, мистецьких закладів для того, щоб вшанувати пам'ять великого поета-революціонера демократа Тараса Григоровича Шевченка.

Далі тов. Кириленко яскраво схарактеризував соціально-політичні й економічні умови минулого століття, за яких жив, працював і формувався геніальний співець сіромах, гречкосів, поневоленого селянства, співець бунтівників проти поміщиків-визискувачів, багатіїв, царів-людожерів.

— Сьогодні мизгадуємо, — казав т. Кириленко, — великого поета-революціонера демократа Тараса Григоровича. Згадуємо його незлим, тихим словом, як то він заповідав. Згадуємо в сім'ї великий, вільний і новий, створений залізною волею пролетаріату й

трудящого селянства під проводом авангарда пролетаріату — партії Лєніна — Сталіна. І хоч як націоналісти всіх мастей за життя поета, після його смерті й до наших днів намагалися Шевченка зробити своїм, використати його ім'я і спадщину з контрреволюційною метою, — цього їм не пощастило і не пощастить зробити. Шевченко — співець гноблених, а не визискувачів, співець закріпаченого селянства, трудящих, і вони його ніколи нікому не віддадуть.

— Глибоко шануючи поета Тараса Григоровича Шевченка, — відзначав тов. Кириленко, — ми, письменницька громадськість, в його особі шануємо не тільки поета-революціонера демократа, а й великого майстра. Він залишив нам велику, вельми цінну літературну спадщину. І її ми, радянські письменники, мусимо опанувати. Але до опанування величезної спадщини Шевченка ми повинні підходити критично, урахувуючи всі протиріччя в його творчості, обумовлені соціально-політичними й економічними умовами століття, в якому жив і творив великий поет України.

— Ставлячись з належною критикою до ранніх націоналістичних творів Шевченка, не заплішуючи на це очей, називаючи речі їх власними іменами, ми, радянські письменники, — продовжував тов. Кириленко, — мусимо якнайглибше, якнайповніше опанувати соціально значущу для нас частину поетової літературної спадщини.

Глибоко-ідейна насиченість, правдивий революційний вогонь, багатство ритмів, багатство формальних прийомів, широке й високо-художнє використання народного фольклору — ось найхарактерніші риси Шевченкової спадщини. І радянському поетові, письменникові — „інженерів людських душ“ — є тут чому повчитися.

Закінчуючи своє вступне слово, тов. Кириленко підкреслив, що творчість Шевченка має стати в нас зброєю інтернаціонального виховання, має прислужитися зміцненню, братерській єдності трудящих народів СРСР і цілого світу.

Після цього виступив науковий співробітник Науково-дослідного інституту ім. Шевченка Анатоль Костенко і зачитав доповідь про життя і творчість Т. Г. Шевченка.

Після короткої перерви відбулась друга—художня частина вечора.

Артисти театру „Березіль“ виконали літературно-художньо-музичний монтаж „Тарас Григорович Шевченко“, скомпозований з творів поета, різних документів про нього і промов.

Харківські композитори продемонстрували ряд нових творів на слова Тараса Григоровича Шевченка.

На час вечора Науково-дослідний інститут ім. Шевченка організував у будинку літератури виставку оригіналів і раритетів видань Т. Г. Шевченка.

Шевченківський ранок. Театр „Березіль“ славну дату відкриття пам'ятника поетові трудящих мас відзначив урочистим ранком, на якому були присутні, крім усього колективу театру, шефи театру—робітники ХПЗ, інститут ім. Шевченка, письменники, об'єднаний хор ХПЗ і ХЕМЗ та хор 12-ої фабрично-заводської десятирічки.

Дитячий хор підшефної „Березолів“ 12-ої ФЗД під керівництвом тоз. Єрещенка виконав кілька пісень, які аудиторія зустріла бурхливими оваціями.

Далі об'єднаний хор ХПЗ та ХЕМЗ під диригуванням тов. Житнікова та тов. Ануріна виконав „Вічного революціонера“ та ряд музичних творів на слова Шевченка.

Перший відділ ранку закінчив той же хор з додатком симфонічного оркестру театру „Березіль“. Цю частину провів композитор Б. Крижанівський. Було виконано бадьору кантату на роковини смерті Шевченка (текст поетів Миколи Нагнибіди та Івана Колянича, муз. Лисенка).

Доповізь про Т. Г. Шевченка прочитав науковий співробітник інституту ім. Шевченка тов. Колесник. Цим і було почато другий відділ ранку.

Кульмінаційним пунктом Шевченківського ранку була постава етюда на матеріалах поеми Шевченка „Сон“. Композицію тексту для етюда та інсценізацію розробили й поставили режисери „Березоля“ т. т. Дубовик і Воронов.

Напівтемна сцена. Праворуч нерухома фігура жандарма і ліворуч з другого боку—барельєф Шевченка.

Біля нього артист Сердюк чітко подає тексти Шевченкового „Сну“, поєднуючи в одно ціле окремі сцени інсценізації. Майстерне оформлення окремих епізодів етюда художника Греч-яка відразу створює у глядачів потрібний настрій. Чорні тони, в яких здійснені все оформлення, виразно виявляють епоху гніту й поневолення, а вирізьблені постаті на фоні безпросвітної темряви старої царської Росії ще більше підкреслюють цю ніби приреченість до загибелі всього навколо. Один по одному змінюються епізоди. Село. Сибір. Петербург з великими пам'ятниками Петрові І на передньому плані. Режисери спромоглися хвилююче виявити основний задум великого Шевченкового твору через сценічний його показ.

Твори Шевченка грецькою мовою. Грецькі поети т. т. Костоправ, Шатурма і Галл закінчили переклад вибраних творів Тараса Шевченка на грецьку мову (діалектом мариупольських греків). Збірник перекладів творів Шевченка вийде з друку цього літа.

Стипендії ім. Т. Г. Шевченка. Одеський обласний виконавчий комітет ухвалив установити в Одеському сільськогосподарському і педагогічному інститутах 10 стипендій ім. Т. Г. Шевченка, а також надати ім'я Т. Г. Шевченка обласному колгоспному театрові і центральному педагогічній бібліотеці.

Науково-популярні видання творів Шевченка. Інститут імені Шевченка Української академії наук підготував до друку ряд творів Т. Г. Шевченка для науково-популярного видання. Серед них—„Сон“, „Кавказ“, „Гайдамаки“, „Царі“, „Неофіти“. Кожна книжка міститиме текст твору, науково-популярні статті, примітки автора та коментарі редакції.

Уже здано до видавництва УАН „Гайдамаки“ (під редакцією Ю. Йосипчука та К. Гуслистого). У книжці є вступні статті К. Гуслистого—„Селянські повстання на Україні“ та Ю. Йосипчука—„Поема селянського повстання“.

Крім тексту „Гайдамаків“, у книжці подані ще текстологічні варіанти з

Шевченковими виправленнями, його ж передмову, примітки й коментарі редакції.

Другий пленум правління Всесоюзної спілки радянських письменників. В першій половині березня в Москві відбувся II пленум правління Всесоюзної спілки радянських письменників.

Пленум під бурхливим оплески відкрив голова правління Всесоюзної спілки радянських письменників А. М. Горький. В яскравий вступний промові А. М. Горький визначив ті завдання, які стоять перед пленумом, і ті питання, які має розв'язати пленум, зокрема чому ще слабка наша література, чому ще слабка наша драматургія. Наприкінці А. М. Горький говорив, що письменники повинні з найбільшою яскравістю уявити собі ту відповідальність, яку вони несуть перед усією країною, перед усім світовим пролетаріатом.

Пленум обговорив такі питання: 1) стан і завдання радянської критики (доповідач І. Бєспалов), чого чекає письменник від критики (співдоп. М. Шагініян), театральна критика (співдоп. Афіногєнова); 2) доповідь редакції „Історії громадянської війни“ — тов. Мінц; 3) доповідь редакції „Історії фабрик і заводів“ — тов. В. Іванов.

Крім того, пленум затвердив план робіт правління спілки радянських письменників СРСР на 1935 рік.

В роботі пленуму, крім письменників, взяли участь театральні робітники, художники й мистецтвознавці, а також закордонні письменники Віллі Бредель, Хулан Ланч і ін.

Літературний вечір української радянської літератури. Літературна комісія ВУАМЛІН'у разом з спілкою радянських письменників України в новій столиці організувала літературний вечір, присвячений радянській українській літературі. Вечір зібрав численну аудиторію з наукових працівників ВУАМЛІН'у, радянських письменників України, викладачів, студентів.

З широкою доповіддю про досягнення української радянської літератури виступив С. Щупак.

Після доповіді розгорнулись ши-

рокі дебати. В дебатах брали участь радянські українські письменники і наукові працівники ВУАМЛІН'у. Вони на прикладах викривали методи і маневри класового ворога, його намагання протаскувати через радянську літературу націоналістичні, контрреволюційні ідеї.

У вечорі брали участь президент ВУАМЛІН'у тов. Дзєніс, директор інституту філософії т. Сараджєв, письменники: Ів. Кулик, Ів. Микитенко, Ів. Кириленко, І. Фєфєр, Я. Городской, Петро Панч, Ол. Копилєнко, Іван Ле; літературні критики: — наукові співробітники ВУАМЛІН'у — Б. Ковалєнко, Жебрув, Е. Шабліовський, Н. Каганович і ін.

Чеховські дні в Києві. Пролетарська громадськість столиці України достойно відзначила 75-річчя з дня народження Анто́на Павловича Чехова. В робітничих клубах відбулися бесіди, присвячені життю і творчості великого письменника. Бібліотека ім. ВКП(б) організувала спеціальну виставку творів і мемуаристичних матеріалів А. П. Чехова, а також літератури про нього.

Робітнича бібліотека Червонопрапорного заводу організувала виставку творів Чехова, виставила спеціальні рекомендовані списки.

В приміщенні клубу кожеників міським університетом культури проведено перший загальноміський вечір, присвячений А. П. Чехову. На вечорі були присутні робітники підприємств, студенти, комсомольці, представники трудової інтелігенції. При переповненій аудиторії проф. Перлін прочитав доповідь про життя й творчість Чехова. Артисти столичних театрів прочитали уривки із п'єс і окремих творів письменника.

Аналогічну доповідь було зачитано в актовому залі Київського державного університету для студентів цього університету, медичного інституту, комуністичної вищої школи ім. Косіора, Автоінституту. Після доповіді відбулося художнє читання творів письменника. Всеукраїнський радіокомітет провів ряд передач, присвячених пам'яті Чехова.

Столичний театр російської драми організував у фойє театру виставку,

в якій відображено Чехова як драматурга.

Зустріч письменників Донбаса з редакцією „Комуніста“. В середині лютого редакцію центрального органу КП(б)У „Комуніст“ відвідала група донбасівських письменників у складі тт. Безпощадного, Торіна, Черкаського, Северова, Фарбера, Чибаліна.

У дружній співрозмові товариші розповіли про життя й роботу радянських письменників Донбаса, про велику допомогу і систематичний провід письменникам Донбаса, які подає обласний партійний комітет.

Письменники розповіли, над чим вони працюють після з'їздів письменників.

Секція перекладачів при СРПУ. При правлінні спілки радянських письменників України утворено секцію перекладачів.

Секція має завданням об'єднати й взяти на облік усіх перекладачів, як членів СРПУ, так і осіб, що не входять до СРПУ.

Секція має також завдання готувати нові кадри перекладачів художньої літератури через організацію семінарів і гуртків для вивчення техніки перекладу та мов, з яких і на які перекладається твір.

Секція дбати має про постійне підвищення кваліфікації перекладачів.

Секція триматиме постійний зв'язок з Всесоюзною секцією перекладачів при правлінні спілки радянських письменників СРСР.

На чолі секції стоїть бюро з трьох чоловік під головуванням тов. Новицького М. К. — головного редактора Державного літературного видавництва.

В Харківській обласній організації радянських письменників. Харківська обласна організація спілки радянських письменників України, що недавно почала працювати і продовжує славі традиції колишньої столичної організації письменників, широко й поспойовому розгортає свою роботу.

Недавно в Харкові відбувся об'єднаний пленум обласного партійного комітету КП(б)У і обласного виконавчого комітету.

Харківська організація письменників взяла активну участь як у готуванні до пленуму, так і в проведенні його.

Письменники тт. Плахтін і Шовкопляс — в Лозівському районі, тт. Кузьміч і Полторацький — в Хорольському і тт. Гільдін і Хазін на ХЕМЗі провели велику роботу в плані готування до об'єднаного пленуму: організували літературний актив, провели ряд зборів, бесід, зібрали матеріали про досягнення районів і заводу на фронті культурного будівництва.

На самому пленумі з цікавою, яскравою промовою про роботу письменників Харківської області виступив голова обласного правління спілки радянських письменників України, Іван Кириленко. Він розповів пленуму про боротьбу письменників з контрреволюціонерами - націоналістами, троцькістами та недобитками зінов'ївської групи, про творчу роботу харківських письменників, про виховання молодих кадрів письменників на харківських заводах і в області.

Засідання обласного правління СРПУ на ХЕМЗі. На харківському велетні — електро-механічному заводі (ХЕМЗ) недавно відбулося засідання Харківського обласного правління спілки радянських письменників. У цьому засіданні взяли участь письменники, керівники центральних літературних студій, слухачі студій та ХЕМЗівський літературний гурток. Робітники й службовці ХЕМЗ'у виявили величезну увагу до цього засідання. Понад 200 чоловік взяло участь у роботі засідання.

Правління спілки на цих широких зборах обговорило одне з основних питань — роботу з молодими кадрами.

У вступному слові голова обласного правління СРПУ т. Кириленко підкреслив те величезне значення, якого набуває справа виховання нових робітничих кадрів у радянській літературі, і що правління сподівається на допомогу в цій роботі від робітничого активу ХЕМЗ'у.

Далі керівники центральних обласних літературних студій, літгуртка ХЕМЗ'у і студії всеукраїн-

ського будинку Червоної армії розповіли про роботу студій.

На правлінні також виступав відомий драматург Ол. Корнійчук. Він поділився досвідом своєї роботи над п'єсою „Платон Кречет“.

Робітники - ударники ХЕМЗ у тт. Сагул, Ковальов, Тельбукова, Лазоришак, інженер Романовський у жвазих виступах піддали критиці роботу студій, подали ряд вказівок і конкретних пропозицій обласній організації письменників і, з свого боку, зобов'язалися допомогти роботі свого літературного гуртка та літературній газеті ХЕМЗ, що виходить на заводі.

Це перше засідання правління Харківської обласної організації радянських письменників безпосередньо на заводі, де в цілком діловій обстановці правління поставило на широке робітниче обговорення питання своєї конкретної роботи, в справі виховання молодих кадрів у літературі.

Правління й надалі практикуватиме такі широкі ділові засідання за участю робітничого активу.

Літературні декадники молодого автора. Дуже позитивні наслідки дають вперше організовані харківською організацією СРПУ літературні декадники молодого автора.

Кожної декади в будинку літератури ім. Блакитного збираються молоді автори, що вже мають свої твори, друкувалися і присвячують вечір одному авторові і одному його конкретному творі. Декадники проходять у цілком товариській обстановці, жваво й цікаво. Кожним декадником керує один з членів обласного правління СРПУ.

Перші декадники були присвячені обговоренню п'єси Ів. Ш у т о в а, оповідань Й. Фелльдмана та поезій А. Копштейна і Ів. Виргана.

На сьогодні літературні декадники увійшли в систему роботи правління обласної організації письменників, регулярно відбуваються і збирають, крім письменницького активу харківської організації, молодих авторів, багато молоді м. Харкова.

Вечір А. П. Чехова. В будинку літератури 11 лютого Харківське обласне правління СРПУ разом з хар-

ківським театром російської драми організували великий вечір, присвячений 75-м роковинам з дня народження А. П. Чехова.

Голова обласного правління СРПУ, тов. Кириленко, відкриваючи вечір, у своєму вступному слові підкреслив, що Чехов, визначний майстер літератури, живий ще й в наш час; відзначив, що його творчість цікавить найширші маси радянського читача. Водночас т. Кириленко нагадав, що Чехова, як письменника, високо ставив В. І. Ленін, а товариш Сталін його образи геніально використовує у своїх виступах. Спадщина А. П. Чехова велика. Її треба вивчати й критично освоювати.

Тов. Кириленко закликав письменників якнайширше й найглибше обізнатися з багатою спадщиною А. П. Чехова.

Після цього зачитали доповіді „Чехов і сучасність“ — Д. Галушко і „Драматургія Чехова“ — Я. Мамонтов. Заслужений діяч мистецтва — художній керівник театру російської драми Н. Петров розповів про свій принцип постанови в харківському театрі російської драми п'єси Чехова „Вишневий сад“.

В другій частині вечора кращі актори харківського театру російської драми виконали кілька уривків з „Вишневого саду“.

Творчі засідання харківського правління СРПУ. Харківське обласне правління спілки радянських письменників, перебудовуючи свою роботу, накреслило більшість своїх засідань присвячувати творчим питанням, окремому письменникові, конкретному творі.

На останніх двох засіданнях правління обговорено новий роман Я. Кальницького „Щастя“ та нову п'єсу Я. А. Мамонтова „Багатий жених“.

Тов. Кальницькому подано ряд зауважень щодо підвищення художньої якості, в основному цікавого, твору.

П'єса Я. Мамонтова викликала гостру критику з боку всіх присутніх на засіданні. Товариші Ю. Смолич, Л. Юхвид, Д. Галушко, Є. Касяненко та ін. підкреслили ідейну художність п'єси, нетиповість більшості персонажів. Основна ідея

п'єси — викриття дрібновласницької психології, — автором подана невідразно, слабо.

В прикінцевому слові автор погодився з більшістю зауважень і визнав незадовільну на сьогодні художню якість „Багатого жениха“.

*Збори малоформістів. Нещодавно Харківське обласне правління спілки радянських письменників провело збори малоформістів — письменників, що пишуть твори для театрів малих форм.

Збори обговорили одне питання — участь у весняній посівкампанії 1935 року. Ухвалено терміново випустити збірник естрадного матеріалу. До збірника вийде ряд нових скетчів, пісень з нотами, коротеньких оповідань та одноактних п'єс.

У грецьких письменників Донбаса. Радянська література на діалекті маріупольських греків — одна з наймолодших літератур нашої країни. Тут серед письменників найпомітніші поети т.т. Костоприв, Дмитріу, Галла.

Недавно в Маріуполі відбулося засідання Донецького правління спілки радянських письменників разом з маріупольським міськпарткомом та редакцією газети „Коллективіст“,

присвячене творчому звітові одного з кращих грецьких письменників т. Костоприва, вірші якого набули величезної популярності серед колгоспників грецьких районів.

Одночасно з розвитком літератури на діалекті маріупольських греків, редакція газети „Коллективіст“ і маріупольський міськпартком проводять велику роботу в справі запровадження літературної грецької мови (демотики). Цією мовою пише свої вірші здібний поет т. Дмитріу. На жаль, демотика неприступна ще широким масам грецького населення південних районів Донбаса, зате вірші т. Дмитріу слухають сотні моряків грецьких пароплавів, що приїждять у Маріупольський порт. В Інтернаціональному клубі моряків у Маріуполі т. Дмитріу проводить літературну роботу з грецькими моряками.

Віздне засідання Донецького правління спілки радянських письменників, присвячене розвитку грецької літератури, притягло багато читачів греків, письменників-початківців і робітників заводу. Донецьке правління спілки письменників накреслило ряд заходів щодо розвитку грецької літератури.

Передбачається видання книг грецьких поетів у перекладах на російську мову.

МУЗИКА

Радянські композитори в кінематографії. Ряд видатних радянських композиторів пише музику звукокомовних фільмів, які тепер виготовляють на київській кінофабриці.

Заслужений діяч мистецтва — відомий композитор О. Крейн (Москва) пише музику до дитячого фільму „Дивовижний сад“, режисер Френкель. Заслужений діяч мистецтва — композитор Л. Пульвер (Москва) пише музику до комедії „Одного разу влітку“, режисер Шмайн; композитор І. Попов — до фільму „Суворий юнак“, режисер Роом; професор Косенко (Київ) — до фільму „Мое“, режисер Стрижак; композитор Толстяков (Одеса) — до фільму „Прометей“, режисер Кавалерідзе.

Композитор Белза (Київ) пише музику до фільму „Я люблю“, режисер Луков; композитор Л. Полов'якін

(Київ) — до фільму „Найсолодший польот“, режисер Урїнов; композитор О. Зясько-Боровський (Київ) — до мультиплікаційного дитячого фільму „Мурзилка в Арктиці“.

В музикознавчій секції оргбюра спілки радянських музик України. Музикознавча секція оргбюра СРМУ одержала нові праці своїх членів — музикознавців, об'єднаних науково-дослідною кафедрою Київського музично-театрального інституту. Серед цих праць маємо: А. Луфер — „Ігор Белза“, А. Гозенпуд — „Радянський український симфонізм у зв'язку з проблемою соціалістичного реалізму“ і А. Бабія — „Вагнер і українська радянська музика“. З харківських музикознавців подав велику статтю „Творчий шлях М. Тіца“ А. Ольховський.

В літературно-мистецькій секції Всеукраїнської академії наук. Наукові співробітники літературно-мистецької секції ВУАН виготовили такі праці: В. Харків — „Націоналістична концепція Ф. Колесси в питанні вивчення українських дум“ і закінчив упорядкування збірки народних пісень „Класова боротьба в українському пісенному фольклорі“, розпочав працю на тему „Масова музична культура колгоспного села“; Д. Ревуцький закінчив працю на тему „Буржуазно-націоналістичний етнографізм М. Ли-

сенка в системі його музично-теоретичних поглядів“. Остання робота має самокритичний і критичний характер, бо критично переглядає праці всіх, хто торкався цього моменту, в тому числі і праці Д. Ревуцького, охоплюючи час від 90-х років до наших днів.

Музична школа в колгоспі. В Лиманському районі Донецької області відкрито колгоспну музичну школу на 80 дітей кращих колгоспників-ударників. Школа має класи скрипки, народних інструментів і співу.

КІНО

Нові фільми. По сценарію Заца, режисер Френкель закінчив постанову дитячого фільму про юні таланти Радянської України „Дивовижний сад“. Головні ролі у фільмі виконують діти—учні київських шкіл. Засняв фільм оператор Федоровський.

Режисер Коломойцев закінчив фільм „Сонячна новела“ — про здорову, життєрадісну радянську молодь. Сценарій написав письменник Добровольський. Написи до фільму — братів Тур.

Новини кіна. Українфільм розпочав виробництво нових копій з старих дитячих кінокартин. На екранах українських кінотеатрів найближчого часу демонструватимуться фільми—

„Адрес Леніна“, „Ванька-месник“, „Сам собі Робінзон“ і інші.

300 журналів кінохроніки. Всеукраїнська фабрика кінохроніки передбачає випустити цього року 300 журналів кінохроніки. Основне місце приділено тематиці зборської роботи, національно-культурного будівництва, радянській торгівлі та промисловості.

Три випуски кінохроніки присвячено XIII Всеукраїнському з'їздові УСРР.

Серед спеціальних випусків—науковий нарис про Харківський палац піонерів та ювентенат. Третина всієї тематики кінохроніки в 1935 році буде присвячена столиці України — Києву та Київській області.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Червона армія на VI всеукраїнській виставці. Жодна з попередніх виставок українських радянських художників не бачила такого колосального напливу трудящих, як остання VI всеукраїнська художня виставка, відкрита напередодні XIII всеукраїнського з'їзду рад УСРР.

Причина цього полягає в самих митцях, в якості їхньої мистецької практики, в їхньому зростанні.

Треба сказати, що жодна з попередніх виставок не мала такого тематичного розмаху, такого високого ідейного рівня, такої різноманітності формальних засобів. Одною з найпоказовіших рис основної кількості виставлених творів є реалістичний

показ нашої соціалістичної дійсності, нашого героїчного минулого.

На особливу увагу заслуговують твори, присвячені збройній боротьбі пролетаріату за владу рад і славетній Червоній армії.

Молода скульпторка Петрашевич у гіпсових постатках — льотчик, пілот, танкіст—талановито втілила в художні образи велику мудрість, закладену в кожного червоного бійця й командира, в усю Червону армію. Цю мудрість геніально просто висловив на XVII з'їзді партії любий вождь трудящих цілого світу товариш Сталін: „Ми стоїмо за мир і відстоюємо справу миру, але ми не боїмося погроз і готові відповісти ударом на удар паліїв війни“.

Тою ж непохитною волею просякнено скульптуру „Снайпер“, майстерно виконану талановитим скульптором Івановим.

З малярських творів про Червону армію спинає на собі увагу переважної більшості глядачів картина художника Савіна. На ній з великим почуттям зображено трагічний момент загибелі жінки, дружини червоного партизана, від руки звіродніх білогвардійських убивць. Злочинці не встигли втекти. Класова помста застала їх на місці злочину. Кінний загін червоних, несподівано наскочивши, не дав їм можливості опам'ятатися. На них чекає безжальний і справедливий вирок. На вогкій землі лежить труп замордованої матері, і немовля, осиротілу дитину приймає до себе на руки начальник червоного загону.

В цьому ж залі експоновано картину худ. Александрова, що зображує одного з найулюбленіших керівників більшовиків України, кращих соратників товариша Сталіна — Павла Петровича Постишева на чолі партизанського загону. Відважністю й безмежною вірою в свого керівника світяться обличчя приамурських партизанів. Вони йдуть, щоб завдати удар японським інтервентам та їхнім наймитами, озвірілим бандам Калмикова. У снігах величної тіфонтаєвської тайги сторожко й обережно просувається загін. Товариш Постишев уважно слухає донесення партизана-розвідника.

Багато ще прекрасних, глибоко вражаючих полотен на виставці, що по-

казують різні етапи розвитку й боротьби незламної армії пролетарської диктатури. Тут треба ще згадати велике полотно „Переможці“ роботи професора Федіра Кричевського, де подано бійців Червоної армії періоду перших перемог над білобандитською навалою, і картину художника Івасюка, що трактує бій Червоної армії з білополяками, і бій червоних бійців з білогвардійським танком того ж художника, і сумний момент похорону бойового товариша в картині художника Рокитського, і любов трудящих нашої країни до своєї славної Червоної армії в картині художника Вовченка, і багато праць багатьох інших художників.

Всі ці роботи знаменують собою значне зростання українського радянського образотворчого мистецтва, що, кероване мудрою більшовицькою партією, досягло таких величезних успіхів.

Альбом фотомалюнків Т. Г. Шевченка. Як відомо, 1848 року Т. Г. Шевченко взяв участь у військово-топографічній експедиції берегами Аральського моря. З тих малюнків, що написав Шевченко під час цієї експедиції, склався цілий альбом, який 1917 року потрапив до Оренбурзької архівної комісії і там безслідно зник. Проте ці малюнки свого часу були сфотографовані. Тепер ці фота, що становлять велику цінність, зберігаються у директора Бугурусланського музею т. Анаховського.

НАУКА

Нові неопубліковані автографи Т. Г. Шевченка. Науководослідний інститут ім. Т. Г. Шевченка недавно придбав у Грузії (в Тифлісі) ряд нових, неопублікованих досі автографів Т. Г. Шевченка.

Ці автографи мають виключне значення для з'ясування політичних позицій Шевченка в час повернення його з заслання після десятирічної каторги миколаївської солдатчини.

В одному з придбаних документів — невідомому досі листі до І. П. Клоповського в Астрахані від 6 листопада 1857 р. (писаному з Нижнього-Новгороду) — Шевченко, розпо-

відаючи про затримку його царськими жандармами в Н-Новгороді, зазначає: „Полиция остановила меня в Нижнем и до вчерашнего дня сама не знала, для чего она меня остановила. А вчера формально объявила мне, что я нахожусь под секретным „материнским“ надзором и что мне свыше воспрещено жить и даже переезжать через столицу“.

Ці рядки неопублікованого досі листа яскраво доповнюють слова Шевченка в його щоденнику. „Бумага, — записує Шевченко в „Журналі“ від 23 жовтня 1857 р., — гласит о том, что мне воспрещается въезд в обе сто-

лици и что я обретаюсь под секретным надзором полинии. Хороша „свобода“! Собака на привязи... Это значит: не стоит благодарности, ваше величество!“ Відомо, що тільки після шестимісячного „сидіння“ в Н-Новгороді Шевченкові було, нарешті, дозволено в'їхати до Петербурга, але „с тем, чтобы Шевченко был подвергнут здесь строгому полицейскому надзору и чтобы начальство Академии имело должное наблюдение, дабы он не обращал во зло своего таланта“ (як писав міністр царського двору граф Адлерберг).

Характерно, що і цей лист Шевченка до Клопотовського пройнято бадьорістю, певністю; кожен рядок листа насичений уїдлигим сарказмом на адресу царського уряду та всіх його прислужників.

Другий рукопис, придбаний інститутом Шевченка, — це автограф твору „Полякам“ з присвятою: „Степанові Незабитовському на пам'ять 30 августа 1857“. В цьому рукопису Шевченко дає інший варіант відомого твору, роблячи важливі поправки. Так, наприклад, в рядку „прийшли ляхи і запалили наш тихий рай і розлили широке море сліз і крові!“ — Шевченко власноручно закреслив слово „ляхи“ і виправив на „ксьондзи“.

Крім згаданих двох автографів Шевченка, інститут придбав рукописні списки його творів: „Чернець“, „Козачковському“, а також невідомі рядки поезій російською мовою. Серед цих документів — конверт, власноручно адресований Шевченком на ім'я Івана Петровича Клопотовського в Астрахань та „Кобзар“ 1860 року з власноручним написом поета „Степанові Незабитовському. Т. Шевченко. На пам'ять 17 августа 1858 року. 12 лютого 1860“.

Всі зазначені рукописи та матеріали Шевченка вивчає інститут і незабаром будуть повністю опубліковані. На сьогодні весь рукописний фонд Шевченка в інституті його імені складається з 250 автографів поета, з яких більшість має виключне значення для встановлення справжнього тексту поезій Шевченка та його художньої прози, а також для характеристики загальних громадсько-лі-

тературних позицій поета-революціонера, його ідейно-художнього обличчя.

Розкопани курганів стародавньої Ольвії. Академія історії матеріальної культури і Українська академія наук виражають цього року експедицію на правий берег Буга для розкопін курганів стародавньої Ольвії.

Ольвія (Борисфен) — старогрецька колонія на березі Буга, заснована у другій половині VII століття до нашої ери. Ольвія провадила широку торгівлю з сусідами. У II столітті стала римською колонією. Після численних наскоків від Ольвії лишилися тільки руїни. Розкопани розпочато ще 1901 року. Після революції розпочато планові розкопани і вивчення цінних знахідок, видобутих з курганів Ольвії.

Стоянка часів бронзової епохи. Наукові працівники київського державного музею знайшли недалеко села Городищі стоянку часів бронзової епохи. Обслідувано три селища „городка“, укріплені земляними валами і оточені ровами. Ці селища — характерні пам'ятки часів розкладу родового суспільства і зародження феодалізму.

До музею віддана цікава знахідка — глиняний глечик з кладом монет, що належать до середини XVII століття.

Клад знайдено під час земляних робіт на господарських будівлях у селі Трилесіно, Белинського району

Словник зоологічної термінології. У Державному сільськогосподарському видавництві цього року має вийти з друку великий „Словник зоологічної термінології“, що охопить не тільки зоологію, а й споріднені з нею дисципліни.

Новий словник опрацював Український інститут мовознавства, він спрямований на остаточну ліквідацію націоналістичного шкідництва в галузі української наукової термінології. До словника додається спеціальні покажчики термінів російсько-українською та латинсько-українською мовами.

Зустріч московських письменників з тов. С. М. Будьонним. 26 лютого в будинку спілки письменників відбулася зустріч московських письменників з тов. С. М. Будьонним і його славними бойовими соратниками. Герої-орденоносці поділилися своїми спогадами з письменниками.

Вступне слово мав письменник Всеволод Іванов, в якому він вітав славних кіннотників і під оплески виглосив тост на честь Семена Михайловича Будьонного.

У своєму виступі-відповіді тов. Будьонний жваво й образно розповів про великі дні вивикнення й перемоги кінної армії й закликав радянських письменників гідно відбити їх у своїй творчості. Його промова часто переривалась оплесками.

На зустрічі були присутні тт. Будьонний, Шаденко, Тимошенко, Апасенко, Городовиков, Тюленев, Кодовов, Зотов та інші соратники тов. Будьонного; від письменників — Вс. Іванов, Вишневський, Пильняк, Ісбах, Мате Залка, Анатоль Гідаш, Рубінштейн, Щербаков, Льєнков, Гусев, Емі-Сяо, Люткевич, М. Голодний, Березовський та інші.

Збірка статтів та промов тов. Ворошилова. До сімнадцятих роковин Червоної армії Центрвидав видав велику збірку статтів і промов народного комісара оборони СРСР тов. Ворошилова.

Збірка вийшла тиражем 25.000 примірників на доброму папері, з портретом т. Ворошилова.

Над чим працює Мих. Шолохов. Недавно в станиці Вешенській відбулася бесіда письменника Мих. Шолохова з колгоспниками.

Першу частину своєї бесіди Шолохов присвятив враженням від своєї подорожі за кордон, переважно стану сільського господарства в капіталістичних країнах.

У другій частині бесіди автор „Піднятої цілини“ розповів, над чим він працює. Нині він закінчує четверту і останню книгу „Тихий Дон“. Цю книгу в журналах автор не дру-

куватиме. Четверта книга „Тихого Дона“ вийде з друку восени цього року. Над другою книгою „Піднятої цілини“ письменник почне працювати зараз же після закінчення четвертої книги „Тихого Дона“.

Крім того, Мих. Шолохов гадає написати найближчим часом ще книгу про колгоспне будівництво сьогодні, в якій хоче відобразити перемогу колективізації.

Новий роман про Пушкіна. Автор творів „Вазир - Мухтар“, „Кюхля“, „Поручик Кіже“ — Юрій Тинянов тепер інтенсивно працює над біографічним романом про Пушкіна. Все життя великого поета, від самого його народження, буде показано в романі „Пушкін“.

Автор заявляє між іншим, що смерть поета не вичерпує теми, зачепленої в романі; автор гадає охопити й наступний період. Бож і сам Пушкін, як величезне літературне явище минулого століття, не закінчується з його фізичною смертю.

Говорячи про свій намір, Ю. Тинянов відзначає, що різні періоди життя Пушкіна становлять для біографа труднощі різної ступені. Найтруднішим періодом Ю. Тинянов вважав дитинство поета: про цей період зберглося найменше документальних та історичних даних, а наявні становлять собою ще не розв'язані загадки. Наприклад, — взаємовідносини з батьком, особливо з матір'ю. Цю частину роману Ю. Тинянов вже закінчив. Нині автор працює над ліцейським періодом Пушкіна.

Задумано книгу „Пушкін“ Ю. Тиняновим не так давно — на весні 1933 року. Написано вже більше половини першої частини. З початку цього року роман друкується в журналі „Литературный Современник“.

Пушкін під поліційним наглядом. В архіві м. Горького знайдено справу про А. С. Пушкіна, пов'язану з подорожжю поета у вересні 1833 року до Оренбурга для збирання матеріалів про повстання Пугачова. В справі є секретний наказ санкт-петербургського обер-

поліцейстеранижньогогородськомувоєнному губернаторові про те, щоб „за образом жизни и поведением известного поэта титулярного советника Пушкина“ було встановлено таємний поліційний нагляд.

Українські письменники у виданні Державного літературного видавництва РСФРР. Всесоюзний з'їзд радянських письменників, що накреслив широку програму дальшого розвитку радянської літератури й зближення братніх республік нашого Союзу, значно просунув уперед видання творів письменників України. Здійснюючи вказівки М. Горького, Держлітвидав РСФРР опрацював план видання української художньої літератури, який зразу ж по закінченні з'їзду був обговорений з українськими письменниками. Після того, як цей план знову був детально обміркований разом з керівництвом спілки письменників, видавництво приступило до його реалізації. Тепер знаходяться у виробництві і вийдуть друком найближчим часом „Ранок“ Івана Микитенка, книга прози Леоніда Первомайського, в другому кварталі вийде друком „Сорок вісім годин“ Юрія Смолича. Далі буде видано „Записки консула“ Івана Кулика, книга новел Миколи Ковальчука, книга новел Олександра Мір'ямова, „Турбіни“ Володимира Кузьміча, „Вершники“ Юрія Яновського.

Із класичних творів (25 друк. аркушів) Михайла Коцюбинського.

Крім того, в другій половині року провадитиметься редакційна робота над другою частиною роману Андрія Головка — „Мати“ (перша частина вже перекладена російською мовою і буде надрукована разом з другою), над новим романом Івана Кириленка, над романом Олександра Коциленка про школу та над романом Аркадія Любченка про Горлівку. Ці твори заплановано видати 1936 року.

Широка програма видання поетичних творів. В новому перекладі перевидається „Чорна епопея“ Івана Кулика; книга віршів Леоніда Первомайського; незабаром вийдуть в світ книги поезій Максима Рильського та Михайла Семенка. Цього ж таки року буде видана книга „Вибраних поезій“ Павла Тичини, до якої також входять

твори поета, надруковані 1934 року в ГХЛГі (тоді — в незадовільному перекладі). В другій половині року провадитиметься робота над виданням книги поезій Миколи Бажана. Книга ця вийде в світ у першій половині наступного року.

Незвичайна масштабами програма видання драматичних творів: цього року буде видано кілька п'єс українських драматургів: Івана Микитенка „Соло на флейті“, Івана Кочерги „Пісня про свічку“, Ол. Корнійчука „Платон Кречет“, Сави Голованівського „Смерть леді Грей“ та інші.

Планом цього року передбачено також видати книгу „Нариси з історії української літератури“ Бориса Коваленка.

Юбілей Державного єврейського театру. Державний московський єврейський театр урочисто відсвяткував у березні 15-ліття свого існування.

З великою промовою про діяльність театру і з характеристикою його досягнень на урочистому вечорі-святі виступив голова юбілейного комітету заступник комісара освіти М. С. Епштейн. Від імені уряду він вітав колектив театру і його художнього керівника, одного з найбільших акторів сучасності — С. М. Міхоелса. Тов. Епштейн оголосив постанову уряду про надання С. М. Міхоелсу звання народного артиста республіки. В своїй промові тов. М. Епштейн відзначив особливу заслугу перед Державним єврейським театром його директора І. В. Лашевича, високу акторську майстерність заслуженого артиста Республіки В. Зускіна і великі заслуги в справі розвитку і творчого піднесення радянського єврейського театру заслужених діячів мистецтва режисера Р. Радлова і композитора Л. Пульвера.

Далі було оголошено листа народного комісара освіти А. С. Бубнова на ім'я дирекції, режисерів і колективу артистів ДЕТ.

Постановою народного комісаріата освіти артистам ДЕТ М. Гольблату, М. Штейману, С. Рогбаум, І. Шідло і Ю. Міньковій надано звання заслужених артистів республіки.

Театр дістав багато вітальних телеграм з усіх кінців СРСР. Ряд московських громадських і робітничих

організацій надіслав свої делегації. Були делегації також від театрів, літературно-художніх і інших організацій Москви, України, Білорусії Біробіджана.

Виставка сучасного естонського мистецтва. В березні в Москві відкрито виставку сучасного естонського мистецтва. Виставка організована Всесоюзним товариством культв'язку з закордоном спільно з Всеросійським кооперативним союзом робітників образотворчого мистецтва.

На виставці представлено малярство, скульптуру і графіку, разом

біля 200 праць, що відзеркаляють розвиток естонського образотворчого мистецтва за останні 17 років.

Лист Чарлза Дарвіна. В архівах Всесоюзного інституту зернового господарства в Саратові знайдено неопублікованого листа Чарлза Дарвіна, написаного ним 16 лютого 1878 року. В цьому листі великий вчений дякує за надіслані йому для дослідів скриньки „степоної пшениці“. Листа написано французькою мовою. Текст листа видруковано в першому номері саратовського журналу „Социалистическое зерновое хозяйство“.

АБХАЗІЯ

Вибрані твори С. Чанбі та І. Когонія. Накладом АБГІЗ'у (Сухум) вийшли з друку абхазькою мовою „Вибрані твори“ Самсона Чанбі. В книзі: поезії „Колгоспа пісня“ і „Апсни“, оповідання „Пісня страждання“, п'єси — „Апсни-Ханим“ та „Махаджірі“, комедії — „Ох, Аллах, Аллах“ та „Як п'яний оплакував мертвих“ і повість „Сендик“, що змальовує класову боротьбу в абхазькому селі. В книзі подано коротку біографію автора.

В тому ж видавництві вийшла книга поем і віршів І. Когонія.

Видання нових матеріалів з історії Абхазії. Історико-археографічний інститут Академії наук за участю Народного комісаріата освіти Абхазії розгорнув широку роботу з готування до видання першого тому „Матеріалів з істо-

рії Абхазії“, який міститиме всі знайдені документи, що стосуються періоду 1800 — 1870 рр., цебто з початку загарбання Абхазії російським царатом до селянської реформи.

Розшукування матеріалів провадиться в ряді архівів Москви й Ленінграда одночасно.

Цілком уже закінчено добір документів для першого тому, обсяг якого заплановано не менш 30 друк. аркушів.

Видання, крім публікуємих документів, матиме вступні статті й докладні коментарі, а також географічні й іменні покажчики.

Одразу ж після того, як буде адамо до друку перший том, розпочнуть на весні цього року працю над готуванням матеріалів для другого тому, до якого вийдуть документи, що стосуються історії Абхазії кінця XIX — початку XX століття.

ГРУЗІЯ

Академічне видання „Вісраміані“. Виготовлено до друку академічне видання „Вісраміані“ — класичний твір грузинської літератури. „Вісраміані“ — переклад у прозі (XII століття) з перського віршованого твору Фахр-аддина Гургані — „Віс і Рамін“. Мова й особливості прозаїчного перекладу поеми надають йому — перекладові — значення оригінального пам'ятника літератури середньовіччя.

Над цим академічним виданням

працюють проф. Абуладзе, А. Барамідзе, П. Інгороква та К. Кекелідзе.

Книга про стародавню літературу Грузії. Вийшла з друку нова книга А. Шанідзе, А. Барамідзе та А. Абуладзе — „Стародавня грузинська мова і література“ під редакцією і з передмовою проф. А. Шанідзе.

Книга має ряд статтів та матеріалів, а також ґрунтовний огляд зразків стародавньої грузинської літератури.

Подано також докладний словник, що пояснює стародавні слова, які трапляються в тексті.

Письменники і кіно. Держкіндром Грузії уклав ряд нових договорів як з грузинськими, так і з російськими письменниками.

Письменник Кутателі пише сценарій „Музична комедія“.

Домна Шенгелая замовлено сценарій за його романом „Сталь“.

Леонідзе і Карсинадзе працюють над сценарієм з життя представника царя Іраклія при дворі Катерини II, грузинського вольтеріанця - письменника Бесика.

Паустовський має написати сценарій „Колхіда“. Тема — ірригаційні роботи в Колхиді.

Музично-етнографічний музей. Народний комісаріат освіти Грузії організовує в Тифлісі музично-етнографічний музей Грузії. В музеї буде зосереджено матеріал про творчість композиторів Грузії та музику народів СРР Грузії.

В музеї буде зібрано рукописи композиторів, зразки народної музичної творчості Грузії, зразки сучасних і старовинних грузинських і східних інструментів тощо.

Музично-етнографічний музей Грузії провадитиме також науково-дослідну роботу з збирання та вивчення матеріалів, що характеризують творчість Грузії.

КАРЕЛІЯ

Святування століття „Калевали“. В столиці Карелії Петрозаводську в залі нововідкритого дому культури громадськість Карелії 18 лютого 1935 року святково відзначила століття з дня виходу в світ першого скороченого видання „Калевали“, крупнішого пам'ятки народної творчості й світової художньої літератури.

„Калевала“ за своїм виключним культурно-історичним значенням посідає одне з перших місць серед видатних літературних пам'яток, як от „Іліада“, „Одісея“, „Едда“, „Слово о полку Ігоревім“ тощо.

Радянський Союз, як країна передової соціалістичної культури, належно відзначив столітній ювілей „Калевали“.

Видавництво „Кір'я“ до юбілею випустило перше радянське видання „Калевали“ фінською мовою з передмовою Карельського науково-дослідного інституту (КНДІ) і вступною статтею одного з основних збирачів рун (пісень) Ленрота. Російською мовою є кілька видань „Калевали“. Серед них заслуговує на увагу „Калевала“ в перекладі Л. Бельського (1915 р., видання Сабашнікових) і пізніше видання „Калевали“ видавництва „Akademla“ (1933 р.). Є також і українське видання „Калевали“ (ДВУ).

До свята вийшло юбілейне видання „Калевали“ фінською мовою, худож-

ньо оформлене спілкою карельських художників і прекрасно виконане петрозаводською друкарнею.

Видано також науковий збірник про „Калевалу“ російською і фінською мовами.

„Калевала“ є зведенням фольклорних матеріалів — рун, записаних переважно серед карел сучасної Карелії, карел східної частини Фінляндії і серед інших народів, що посідають області при Балтицькому і Білому морях.

Руни „Калевали“ створювались багатьма віками, переходячи від покоління до покоління. В цій епічній народній поемі можна бачити історичні нашарування різних епох. „Калевала“ дає яскраве відображення природних і соціально-економічних факторів.

Матеріал, з якого складена „Калевала“, зібрано Еліасом Ленротом (1802 — 1884 рр.). Еліас Ленрот відбув ряд подорожей по Фінляндії та Карелії. Зібраний під час цих мандрівок матеріал і став за основу для першого скороченого видання „Калевали“, виданої фінським літературним товариством 1835 року. 1849 р. після збирання Ленротом матеріалів епічного, ліричного характеру, „Калевала“ була знову видана, але вже повним виданням.

Збирання матеріалів для „Калевали“ провадилося в період національного формування і зростання фінської

буржуазії. „Калевала“ правила за зброю інтенсивного розвитку націоналістичних поривань фінської буржуазії. Сучасні фашисти і соціал-фашисти Фінляндії широко використовують „Калевалу“ для своїх агресивних спрямовань і матеріалами з „Калевали“ намагаються обгрунтувати домагання на територію Радянської Карелії.

Працюючи Карелії під керівництвом комуністичної партії, на підставі правильного здійснення ленінсько-сталінської національної політики, завзято борються за нові успіхи в будівництві національної за формою і соціалістичної за змістом культури,

ТАТАРСТАН

Література і мистецтво першої п'ятирічки. Протягом першої п'ятирічки в Татарстані випущено 22 мільйони примірників книг. Коли 1928 року Татардержвидав випустив 1.700 тисяч примірників книг, то 1934 року їх видано вже 8.248 тисяч.

До 90% всієї книжкової продукції Татардержвидаву становлять книги і брошури татарською мовою.

За останні роки видавництво випускало твори класиків марксизму-ленізму. Не вважаючи на це, попит на твори Леніна й Сталіна цілком не задовольняється.

1929 року було видано тільки 87 тисяч примірників політичних книг, 1934 року — 1080 тисяч. Маємо зростання більш ніж у 12 разів.

Таке ж величезне зростання маємо і у виданні учбово-педагогічної літератури. 1934 року вийшло 152 підручника з загальним тиражем 2642 тис. примірників. Окремі підручники видано тиражем до 200 тисяч.

Татарська художня література висунула таких видатних письменників, як Галімджан Ібрагімов, Шариф Камал, Карим Тенчурін, М. Гафурі, Х. Такташ.

За останні чотири роки сформувалася ціла плеяда молодих талановитих письменників. Каві Наджмі, Тулумбайський, Туфан, Усманов, Каримов і ін. створили ряд значних творів, в яких показана боротьба робітників і колгоспників за побудову соціалізму, за нове життя. Зростає і дитяча художня література.

за дальше зміцнення братерської спілки з трудящими всіх народів нашого великого Союзу Радянських Соціалістичних Республік, за зміцнення інтернаціональної єдності пролетарів усіх країн.

Під цим прапором пройшов 100-літній ювілей „Калевали“ — культурної власності пролетарів усього світу.

Енциклопедія Карелії. Рада народних комісарів Карельської АСРР прийняла постанову про видання карельської радянської енциклопедії. Енциклопедія має вийти двома накладами — російською і фінською мовами. Загальний обсяг енциклопедії — 360 друк. аркушів.

Величезне політичне значення має робота в галузі перекладу російських і чужоземних класиків на татарську мову. Вже перекладено твори М. Горького, виготовлено до друку твори А. Пушкіна, М. Гоголя, А. Некрасова, М. Лермонтова, Салтикова-Шchedрина, Л. Толстого і інших.

Татарстан створює свою художню літературу. В той же час вона в величезно любов'ю бере все краще, що дала світова література.

Яскраво й багатогранно квітне національне мистецтво Татарстану. Татарстан має 9 професійних театрів, в тому числі татарський державний академічний, татарський робітничий і два татарських колгоспно-радгоспних театрів.

Національні театри виховали десятки галановитих акторів. Тенчурін, Султанов, Леутін, Шаміль, Болгарська по праву носять імена заслужених артистів Татарстану.

Навколо театрів зросли кадри кваліфікованих драматургів. Кращі з них: Карим Тенчурін, Шариф Камал і Ф. Сайфі.

Значно зросли й татарські композитори. Музичні твори Сайдашева, Музарфарова, Хамітова, Файзи користуються заслуженим успіхом серед трудящих мас.

При Московській державній консерваторії організовано татарську музичну студію. Два технікуми готують нові кадри мистецтва: музиковиконавців, художників-живописців, акторів, режисерів.

ЗА КОРДОНОМ

АВСТРІЯ

Знайдено нові невідомі твори і листування композитора Брамса. У Відні недавно знайдено чотири невідомі досі пісні Брамса і понад 1000 листів композитора до різних музик, його сучасників. Новознайдені пісні (для меццосопрано в супроводі фортепіано) за формою наближаються до народних пісень і відрізняються надзвичайно простим стилем.

Історія цих пісень така. 1873 року славетний актор — близький друг Брамса — Іосіф Левінський звернувся до композитора з проханням покласти на музику пісні Офелії з шекспіровського „Гамлета“ для своєї племін-

ниці — акторки Ольги Прешейзен. Пісні ці зберігалися у акторки до осені 1934 року, коли вона дістала їх на прохання віденського бібліотекаря Карла Гейрінгера.

Великий інтерес для історії музики становлять знайдені у Відні понад 1000 листів Брамса до Дворжака, Грига, Карла Гольдмарка, Клари Шуман і ін. Після смерті Брамса листи були опечатані судом і увесь цей час пролежали забутими. Їх мають опублікувати.

Опублікування листів проле новий світ на життя й творчість Брамса і музик його епохи.

АМЕРИКА

Книжкові новини. Серед книг, що вийшли останнім часом в нью-йоркських видавництвах, заслуговують на увагу:

Willard Connely. Sir Richard Steele.— N. J., Scribner.

Солідна монографія про славетного англійського журналіста XVII століття Річарда Стіля, сподвижника Аддісона.

Bruns Monte. Best Plays of 1933-34.— N. J., Dodd and Mead.

Збірка кращих п'єс за 1933-34 р., видана під редакцією Ментл.

Edna Vincent Millay. Wine from these grapes.— N. J., Harper.

Нова книга поезій видатної американської поетеси, автора „Fatal Interview“.

Carl von Doren. Modern American prose.— N. J., Harcourt.

Вибрані сторінки з творів 60 найкрупніших письменників сучасної Америки.

Письменник загинув в театральній катастрофі. В місті Моделлі (Колумбія, Південна Америка) в театрі під час спектаклю завалилася стеля й упала на глядачів. Вісім осіб убито на смерть, сорок зазнало ушкоджень.

Між загинулими під час цієї катастрофи — письменник Баррера Парра, редактор газети „Тіємпо“, що виходить в м. Боготі.

Загроза нью-йоркській опері. В період кризи стає всюди наявним занепад буржуазної культури. Банкрутство загрожує навіть такому передовому культурному закладові, як нью-йоркська Метрополітен опера. Її управління (приватна компанія) шукає фінансової підтримки, бо не має чим платити артистам і робітникам. З допомогою не поспішають ані багатії з буржуазії, ані урядові чиновники. Капіталісти цікавляться тепер виключно справою забезпечення своїх зисків, загрожуваних кризою і бойовими домаганнями робітників, а уряд має одно завдання — підтримувати капіталістів в їхньому наступі на робітничі маси.

Помер славетний скрипаль Філіп Джансен. В Нью-Йорку недавно заподіяв собі смерть газом п'ятидесятитиїт музики-скрипаль Філіп Джансен. В записці, яку він лишив, пише, що заподіяв собі смерть з причин матеріальної незабезпеченості, що заробляти своєю професією — музикою він не міг, бо старий, а допомогти нізвідки не мав.

Буржуазія, що високо цінила його гру на скрипці і тисячами платила за його виступи, в наслідок кризи забула й зовсім про пристарілого Філіпа Джансена. Буржуазія стала менш щедра для своїх культурних працівників, а тими з них, що постарілися,

вона й за часів свого найбільшого добробуту не цікавилася.

Американський журнал „New Music“ присвятив свій жовтневий номер за м. р. радянській музиці. В номері вміщено: „Пісня пастуха“ А. Давиденка, „Танок № 3“ А. Хачатуряна, „Туркменська коліскова“ А. Мосолова, „Філософська гумореска“ Л. Половікіна, „Сталінстан“ А. Вепріка. Журнал вмістив також біографії цих композиторів і перелік їхніх творів.

Виставка радянського шкільництва. В Нью-Йорку в середині січня в Американському музеєві природничої історії відкрито виставку радянської навчальної системи, організовану Всесоюзним т-вом зв'язку з закордоном і народними комісаріатами освіти РСФСР і України.

На виставці багато фотографій, що показують вчителів, вихователів і дітей за роботою і під час гри в навчальних інституціях, робітничих факультетах, фабриках і вдома.

Виставлено також ряд рисунків та малюнків, виконаних дітьми у віці від 6 до 17 років життя. Показано також дитячі забавки, книжки та струменти, зроблені самими дітьми.

Виставка має величезний успіх.

Видавничі справи Компартії США. Компартією Сполучених Штатів Америки видано 1934 р. 560 тисяч примірників теоретичних книг і брошур. 1929 — тільки 50 тисяч

прим. В листопаді минулого року видруковано 100 тисяч прим. книги Сталіна „Про основи лєнінізму“. До лютого цього року весь тираж розійшовся.

Агітаційної і пропагандистської літератури видано 1934 року 887 тисяч примірників — удвоє більше, аніж 1933 р. Більшу частину виданої літератури вже розпродано.

Занепад Чикагської всенародної бібліотеки. Місто Чикаго має прекрасну всенародну бібліотеку. Вона належить до кращих бібліотек не тільки Америки, але й цілого світу. Але на сьогодні становище бібліотеки дуже сумне. Економічна криза в країні тяжко позначилася на культурних закладах, наукових, навчальних, освітніх закладах в тому числі і на бібліотеках. Отже тут не становить і винятку славетна чикагська бібліотека. З 1931 року Чикагська бібліотека через брак коштів припинила купування нових книжок. Книжки, що зуживаються, не замінюються новими. В наслідок такого стану загальна кількість книжок у бібліотеці зменшилась на 11% в порівнянні до нормальної кількості, себто в порівнянні до 1930 року. В бібліотеці, за останніми відомостями, бракує на сьогодні 500 тисяч томів книжок, яких вона мала.

Такий стан Чикагської бібліотеки не є випадок. В подібному стані перебувають бібліотеки й інших міст.

ЛАТВІЯ

Журнал „Єдиний фронт“ (Veenota fronte). Видає Об'єднання революційних письменників, поетів і художників Латвії. Журнал виходить нелегально.

Як то дивно перегортати і переглядати цей надрукований стертим шрифтом на цигарковому папері літературний журнал Латвії „Veenota fronte“.

Гнів і ненависть до буржуазії: революційні письменники позбавлені всякої можливості, навіть півголосно, висловлювати правдиве слово.

Гордість і радість: сама буржуазія ще раз підтвердила марксистську істину, що література є гостра зброя боротьби, якої боїться пануючий

клас. Фашистська реакція не має сили задумати революційне слово — воно вирвалось і виголосило правду.

У відозві до всього трудящого люду Латвії, що надрукована в журналі, група революційних письменників, поетів і художників обіцяє всіма силами викривати терор і боротися за революцію.

„Ми кличемо всіх робітничих поетів, письменників і художників увесь свій талант віддати революційній боротьбі. Завдання нашої боротьби — міцним художнім словом бити буржуазію, викривати перед усіма трудящими її криваву сутність.“

Далі в невеликій статті „Завдання пролетарського мистецтва“ на не-

повній сторінці конкретно висловлено, що треба робити революційним художникам у сучасних обставинах.

„Революційним письменникам, поетам і художникам треба включитися до єдиного фронту боротьби проти фашизму, за Радянську Латвію. У своїх оповіданнях, картинах, віршах, малюнках вони мусять по можливості якомога повніше освітлювати цю боротьбу, знайомити трудящі маси з її станом. В своїх творах вони мусять гідно змальовувати героїчну самовідданість борців пролетаріату, показуючи зразок, з якого вчитися й якого наслідувати“.

У нарисі „Культура епохи відродження“, коротко і конкретно показано, якими реакційними заходами буржуазія виставляє латвійську культуру в „відродженій Латвії“.

Нарис „Пуста бочка далеко дзвонить“ — дотепний опис і правдива оцінка „пісні про відродження“. Великий гомін про мистецтво, що фашисти Латвії здійснюють за зразком німецьких фашистів, щоб показати блиск „дійсного латвійського мистецтва“, щоб відвернути увагу трудящих мас від матеріальних труднощів і страждань, — в дійсності показує тільки свою дзвінку порожняву.

Поряд з цим, також дуже коротко, дано декілька цифр про піднесення добробуту трудящих СРСР, про підвищення культурного рівня, розкрито про безмежно великі перспективи в майбутньому, яке обгрунтовано реальними можливостями. Латвій-

ським фашистам, навпаки, доводиться пускати мильні бульби.

Літературну частину журналу складають невеликі оповідання і два вірші. В одному з оповідань „Завтра літатимуть“ розповідається про те, як свідомі свого класу робітники готують неприємні „сюрпризи“ буржуазії в день першого травня. Це оповідання захоплює читача, не вважаючи на своє примітивне художнє оформлення. Двох надрукованих віршів не можна вважати за вдалі. Вони художньо не розроблені і незграбні. Так їх характеризує і відділ журналу „літературна консультація“, де дуже серйозно розглянуто недоліки цих віршів.

Така літературна консультація вже в першому номері нелегального випуску свідчить про те, що видавництво журналу серйозно ставить питання про виховування нових кадрів революційних письменників.

В цьому нелегальному випуску є і свій відділ гумору. Висміяно німецьких фашистів; надруковано політично-гострі „Символ віри уряду Ульманіса“ і „Отче наш солдата“.

На пагарковому папері надруковано також малюнок обортки, малюнки в тексті і карикатури. І все це на 12 сторінках.

Отже, журнал — всебічний, багатий щодо змісту і навіть ілюстрований.

Закладено основу журналу революційних письменників, поетів і художників Латвії.

НІМЕЧЧИНА

Книги, вилучені гітлерівською цензурою. Останнім часом вилучено гітлерівською цензурою з книжного обігу в Німеччині багато книг, серед них: Ліам О'Флагерті „Брехня про Росію“, Ейнштейн „Світ як я його собі уявляю“, Вайскопф „Будівництво майбутнього“, Альфред Керр „Нью-Йорк і Лондон“, Лілі Кербер „Жінка переживає червоні будні“.

Ленкі фон Кербер „Радянська Росія бореться з злочинами“.

Заборона на твори Драйзера. Державна поліція провела конфіскацію усіх примірників, виданих німецькою мовою двох повістей американського письменника Теодора Драйзера. Цими творами є повісті „Американська трагедія“ і „Геній“. Конфіскацію проведено під тим проводом, що темою цих творів є „проституція“.

ПОЛЬЩА

Сенкевич у немилості. Паризька газета „La bon géner“ повідомляє, що французьке видавництво Мальфер випустило недавно новий

переклад відомої книги польського письменника Генріха Сенкевича „Хрестоносці“.

„В цій книзі, — пише газета, — Ні-

меччина подана не в дуже ласкавих тонах. На супер-обкладинці французького видання „Хрестоносців“ викладено погляди Сенкевича про віроломність тевтонських норівів“.

„Щоб не чинити Гітлерові неприємностей, бюро друку у Варшаві заборонило продаж французького видання „Хрестоносців“ на території Польщі“.

„Невже заради флірту з Гітлером, закінчує газета, — Польща зречеться від творів, що є її національною гордістю“.

Цензура „поліційної держави“. У дебатах на пленумі сейму на доповідь міністра внутрішніх справ виступив член польської партії соціалістів Чапінський. Він схаактеризував Польщу, як „поліційну державу, що перебуває під диктатурою однієї партії безпартійного блоку“.

Промовець зазначив, що цензура конфіскує все, що не подобається урядові й урядовій партії. Звичайна цензура посилюється цензурою міністерства закордонних справ. Про німецький націонал-соціалізм і про Гітлера, скаржитися промовець, не можна сказати жодного слова. Львівська газета „Tribuna Robotnika“ була конфіскована за статтю, що описує життя в концтаборах у Німеччині. Конфіскується всяка критика Німеччини. „Отже ми бачимо, — заявляє промовець, — що Польща стає знаряддям націонал-соціалістської політики“.

Чапінський заявляє, що цензурі підпадають також промови в сеймі. Зокрема, з промови, яку він сам вголосив у комісії закордонних справ, у фразі: „Польща лишилась у ніжному тет-а-тет з Гітлером“, чиновник міністерства закордонних справ викреслив слово „ніжному“.

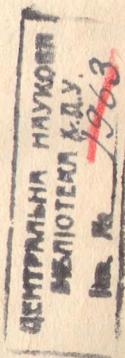
Відповідальний редактор—І. Кириленко

Заст. редактора—Ю. Смолич

Видає Державне Літературне Видавництво

ВІД РЕДАКЦІЇ

В журналі „Червоний шлях“ ч. 2 на стор. 6, під перекладом вірша „Вождь“, А. Безименського, випало прізвище перекладача: А. ШМИГЕЛЬСЬКИЙ.

Редактор І. КИРИЛЕНКО. Секретар редакції М. ГІЛБОВ. Техкер С. БІЛОКІНЬ. Коректор В. ВОРОНІНА.

Друк. ім. Фрунзе. Харків, Донець-Захарж.. 6.
Уповноважений Головліту 894. Замовл. 568.
Тираж 3.200. 13 1/2 друк. арк. Папер. ф. 62 x 94—
38 кг. 6 3/4 пап. арк. В 1. пап. арк. 22.512 літ.
Здано в роботу 11-V-35 р. Підписано до друку
11-VI-35 р.

